

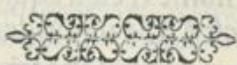
A P O L L I N I S

FRANCISCI ALEXANDRI

VERCELLENSIS

M E D I C I,

*Radius Octauus, Collyria, Pulueres, Odoramēta, Suffitus,
Pessus, Fomenta, Sacculos, explicat.*

COLLYRIA: idest ocularia medicamenta, quaedam liquida sunt, priuatim hac voce nuncupata: quaedam arida, Barbaris Sief vel pastilorum more, aut pyramidarum instar compacta, quae trita, & in cote leuigata, in tenuissimum puluerem profluenti latice, aut liquore aliquo permixta, & dissoluta: vel eodem in lintheo raro macerata, oculis instillantur: de his Paulus, libr. 7. cap. 16.

Collyrium citrinum.

R Ecipe cadmiae vsta, in lacte muliebri extinctae, & lorae, vnc. i. cerussae lorae, vnc. ii. croci, vnc. med. opii, drach. i. fragacanthi, drach. ii. aquae pluuiæ quantum sufficit, vtere cum albo oui.

Oculorum doloribus vehementissimis, vlceribusque conuenit.

C Admia: quibusdam climia, ex Dioscoride lib. 5. cap. 40. optima est Cypria, botrytis nomine, densa, modice grauis, & in leuitatem magis inclinans, racemosa facie, colore spodij, quae fracta cinerulenta est, & eruginosa: proxima habetur foris caerulea, intus candidior, internatis venarum discursibus, onychite lapidi assimilis, cuiusmodi sunt quae a veteribus metallis effodiuntur: quaedam etiam placodes, idest crustosa dicitur: segmentis quibusdam, perinde quasi Zonis cinctae, ob quod etiam Zonitim appellauere: alia Ostracitis nominatur, gracilis ex Marcello, valida, magna ex parte nigra, sed quae testaceam faciem habet, terram amplexa est, improbatum candida, oculorum medicamentis botrytis nomine, & onychitis vtilis, reliqua ad emplastra, & farinas, quae cicatricibus inducendis insparguntur: ad eadem Cypria prodest, ex Macedonia vero, Thracia & Hispania delata, improbantur, lauatur in mortario, trita, affusa subinde aqua, dum sordidum nihil emergat, dehinc coacta in pastillos redigitur. ex Galeno etiam 9. simpl. accuratè declaratur, vt ex Plinio lib. 34. cap. 10. eius enim plura sunt genera, quin & facticia est, & fossilis, ea vero Tutia est Alexandrina, quia curua & caua calaminaris vocata, idque ab his qui botrytim, tam apud Perzenum, in Tridentino agro, quam apud Sbusum in Tirolensi comitatu, in partibus editioribus domorū, in quibus fornaces extructae sunt collegere, & cuius genere vulgarem tutiam esse asseuerant: quamuis alij pompholigem commenti sint, vt capite proprio: quae tamen lanarum penniculis simillima est, ac vsque adeo leuis, vt facile volitet: nec mirum videatur, si legitimum cadmiae cognomen, in pompholigem transierit, quum etiam Dioscoridis seculo, spodij vicem medicis suppeditaret, hanc superare ex oleæ sylvestris foliorum cinere, scribit Albucasis. cadmia, ut etiā pompholix, per initia emplastris miscetur: Cauendum à cadmiae quodam genere Aldebergi, qui operariorum pedes aquis madidos, atque manus exedit, pulmones, & oculos ledit. Est & alia, è qua æs tingitur in orichalcū.

C Erussa parant Rhodij, in dolijs sarmento componentes, acetum suffundunt, & supra sarmenta plumbeas massas collocant, deinde dolia operculis obturant, ne spiramentum obturata emittant, post certum tempus aperientes, inueniunt è massis plumbeam cerussam. hæc quum in fornace coquitur, mutato colore ad ignis incendium, efficitur sandaracha: vel vt infra, id autem incendio factū, ex casu didicerunt homines: ea quæ multo meliorem vsū præstat, quam quæ in metallis per se nata foditur: hæc eadem & myropolijs, & pistoribus vstatissima, quot modis paretur Dioscor. authore, lib. 5. cap. 53. facillime comprehenditur, ex Hispania candidiss. rebitur, fucis muliebris aptissima. Lauatur cadmiae modo: ex ea fit vt supra Sandix: idest vulgare minium, idem quod cerussa vsta, non autem sandaracha fossilis, sed facticia, in ferream patinam posita, agitata quæ iuxta ignem, tantisper donec rubeſcat, splendeat quæ in alba emplastra, postremo mittitur cerussa

opad119

cerussa

cerussa, sic enim colorem conseruat, magisque albescit: in nigra autem principio, cocta nempe largius nigrescit. Minium autem in fine admiscetur.

Collyrium rosaceum.

R Ecipe foliorum ros. rubrarum, drach. xv. croci, gummi arabici, an. vnc. i. opij, spicæ indæ, an. drach. ii. aquæ pluuiæ quantum sufficit.

Oculorum doloribus prodest.

Triarosea collyria describuntur ab Auicenna 5. can. summa 2. Tract. 1. à præscripto non longe abest Aetius, Tetrab. 2. serm. 3. cap. 108. est & album diarbodon Pauli lib. 7.

Collyrium album s. & cum opio.

R Ecipe cerussæ lotæ, drach. x. sarcocollæ crassæ, drach. iii. tragacanthi, drach. i. fiant ex his formæ lentium similes, cum aquæ ros. si cum opio parare libeat, adde opij, drach. med. Aliud est è Rhazi pondere diuersum.

Vlceribus oculorum, inualefcenti ophthalmiæ, aquæ ros. albo oui, & lacte muliebri solum.

Est & collyrium album Galeni 5. de compo. med. secundum loc. cap. 7. ut etiam ex Aetio, Tetrab. 2. serm. 3. cap. 98. longe diuersum, at cap. 104. proprius accedit: album Galeni sic fit.

R Ecipe cadmiæ lotæ, drach. xvi. cerussæ, drach. vi. amyli, gummi, tragacanthæ, an. drach. iiii. excipe aqua pluuiæ: si opus est, adde opij, drach. ii. vltus est cum ouo.

Ad epiphoras, & affectiones inscribitur, triphorum est, & delicatum.

Collyrium thuris.

R Ecipe ammoniaci, sarcocollæ, an. drach. v. thuris, drach. x. croci, drach. ii. cum mucagine fœnugræci formetur.

Oculorum tumoribus, doloribus, vlceribusque.

Alias sarcocollæ an. drach. med. legebatur, pondere diminuto, ob S, quod semis medicis significare videbatur, ut Arithmetici 5. præterea Mes. cap. de oculorū vulneribus, ex Zaccharia referens, an. drach. v. legit.

Est & pharmatum ex thure, accommodatum ad fluxiones, & chemoses, ex Galeno 4. de compo. med. secundum loc. cap. 7. hoc modo.

R Ecipe cadmiæ, thuris, an. drach. xx. cerussæ, drach. xl. gummi opij, an. drach. vi. aqua pluuiæ excipito. Galenus autem sic præparat.

R Ecipe cadmiæ, pompholigis, thuris, an. drach. x. cætera similia: admouet cū ouo. Aetius, Tetrab. 2. serm. 3. cap. 106. addit terræ asteris, drach. vi. legitque thuris, an. drach. viii. Est & collyrium è thure, Dialibanu dictum, ex Paulo lib. 7.

Collyrium plumbi.

R Ecipe plumbi vsti, stibii, pompholigis lotæ, aris vsti, gummi arabici, tragacanthæ, an. vnc. i. opij, drach. med. tere, cerniculo trans mitte, asperge aqua pluuiæ, & forma.

P lumbum: notissimum est, triplexque ex coloris varietate, & si Plinio lib. 34. cap. 17. duplex tantum sit differt à stanno ex nigro, & argentario composito. eorum natura vide ex Alberto lib. 4. cap. 4. & 5. sic vritur ex Diosc. lib. 5. cap. 48. superquam tenuissimas plumbi laminas fictili nouo inditas sulphur inspargit, additisque alijs rursus laminis, interiecto semper sulphure, usque dum vas expleueris succendito flagrans autem plumbo, ferrea rude versato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilque è plumbo nonustum hæserit, tum demum obstructis naribus eximito: alioquin halitus plumbi noxius sentitur. Sunt & alij vstionis modi, quos ibidem ediscere potes. lauatur ut cadmia, & reconditur. at prius ex Diosc. eodem libro, capite præcedente, in mortarium plumbeum aqua iniicienda, pistillo plumbeo agitanda, donec nigrescat aqua, & limi modo crassescat, aut lutulenta reddatur, lintheo, deinde colatum exprime, & exsiccatum repone. vel lintheo deinde colato, aquam superfundens, quo facilius quicquid est resolutum incerni possit. hoc iterum facito, usque dum satis tibi habuisse videatur. Sunt & alij ex eo modi. Scoria plumbi, est spuma illa, quæ superne expuitur,

Plumbago. quum in fornace percolatur, non autem plumbago, à liquato plumbo quasi excrementum recedens molibdena

Græcis

Græcis de qua Plinius lib. 34. cap. 16. hæc autem ut lythargyrum excoquitur, sed eo usque dum non modo digitos non inquinat, verum etiam ex igneo colore in rufum, & vehementer floridum elanguescat. at plumbum vltimum in media coctione adiungitur: quo pacto plumbi venam expirare: vide à Georgio Agricola 7. de re metallica eius natura ex Alberto lib. & cap. 4.

Stibium: vel stimi, officinis, vulgoque antimonium, ex Diosc. lib. 5. cap. 49. optimum, quod splendidum est, modoque niredularum emicat, contractum, crustosum, nihil terræ, aut sordidi habens, friabile, quod sibi appellavit: alij platyophthalmon. Duo eius genera, mas, & femina, magis probata, horridior est mas, scabriorque, & minus ponderosus, minusque radians, & arenosior. Femina contra nitet, friabilis, fissurisque non globis debiscens, ex Germanicis, Gallicisque fodinis affertur: nec deest Vencius adulterinum, eo prius tuso, & in massas concreto. Mulieres nativo decore non contentæ, ad fucum, & amoris illecebras abutuntur. Hic in Brasauolum tela iacit Matthiolus, quia dixerit in hoc à plumbo differre, quod antimonium teritur, & non funditur, plumbum funditur, & non teritur. quamvis antimonium perinde ac plumbum colliquefeat, eius rei periculo sæpius factò, in sui olei ex stibio præparatione. Hæc Matthiolus sanè singulari eruditionis genere, & veteri argumentorum ratione, quibus plurimum excellit, propterea nisi quis ictus depelleret, & horum vulnere medelam probe cognosceret, ut sæpiissime animaduersionem est, iam millies defatigaretur. quamquam præscriptis adiecerit Brasauolus, tamen arte quadam antimonium fundi potest, sed non facile ut plumbum. En ergo quali cum homine cause dicantur, quamque repudiandæ sint eius similitudines, quæ eos dixisse velit, quod non dixerint, ut à quibus sapientiam didicit, sapientior credatur. cum quo libuerit metallo in vasculo fusorio permixtum, etiam si ferrum sit, siue chalybs, celerius eliquandi materiam præbet. sic torretur, pinsita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta, exemptumque restinguatur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut vetere vino. vritur carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret, si enim paulo magis concrematur, plumbi quoddam genus fit. lauatur ut cadmia, & æs. Sunt qui ut plumbi scoriæ, recrementum scilicet eluant. Est & antimonium, Myrepso pyrethri, ut aduertit Fuchsius. quo pacto stibium excoquatur, vide ex Georgio Agricola 9. de re metallica. quo autem paretur ex Senensi lib. 5. ut græcis subducoriam vomitoriamque facultatem ascescat in pestem diutinas febres asthma, epilepsiam convulsionem lethargum, paralysim, colicos mirifice adeo, vnoque ore certatim usque prædicant, ut nimio exemplorum cumulo grauatus oblatam occasionem explere, vix possim. quum vtriusque parte præter antiquorum opinionem, Dioscoridis vmbra purgatorium proponit ex capite de cucumere agresti, quum inquit. quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo & stibij, quod colorare sufficiat ex aqua crui magnitudine catapotia, dato nam sic vomitui resistit, suaque gravitate ne elacterium enatet. Quis enim crediderit hic addi, ut valentissimo vim soluendo addat, seu potius infrenet, vel sibi opponatur Dioscorides ibidem deprauatus stibij hoc in capite nulla in Serapione memoria præterea abundè liquet stibij puluerati, gr. etiam sex & octo, ab audaci quodam bis exhibitæ gravitatem, & stomachi subuersionem peperisse, nec vltra, quod si præcipitati instar ignei vi, addita præsertim chrysocola deleteria (alij etiam nitro) eodem effectu oppressa natura sursum, ac deorsum maxima vi cum venenato medicamine humorum congeriem excernere dicatur, ut neque illa hydrargiro facultas, stibio hæc quoque tribuenda non est, sed astrictoria & omnino dissimilis ex vniuersa Græcorum, atque Arabum schola hæc paucula, maxima animi intentione, veritatis inquirendæ gratia, aspersi, ut maxima cura multiplici fraudi opponatur, ut vocat iuris prudētissimus, peritissimus, integerrimus, atque incorruptissimus, Tullius Albonensis Illustrissimi omnium virtutum speculi, atque exemplaris Cardinalis Borromæi censuræ præses simulque Illustrissimus Comes Octavianus Languscus herbariam, ac sublimatorium, quod mirum est in tanto homine diligentissime excolens Matthioli dicta, multi apud eos momenti habenda quidem esse, & si penè inuiti dissentire compellamur, quum infirmis rationibus aliena gloria magnificum niti cognoscimus. Quandoquidem nobis assistentibus latericia quadam, strue composita ignitis carbonibus capaci auri fabri vasculo, cui stibij puluerati libr. inerat, suppositis ferrea virga horis x. continuo versata, tandem fumum eructare desiit ad scilibræ, & semidrachmam quasi cineris producta. Quare semidrachma detracta perendie stibij crudi vnc. i. chrysocola argentariorum semunciam addi iussi fidei: ardentissimis carbonibus supposito, paulo post colliquefcere cepit, ferreæque spatula tactu adherere, tunc per intervalla experiri volui num rubesceret, id quod multum cunctatus quum nunquam assequeretur, sed lucidi nigroris guttulas tabellasque sub porphyrio vase ab igne deposito ne contentum preretur dimidiam partem coegi, reliquum igni rursus admoni, ut vltiori coctura, ruborem sibi conciliaret, at statim in grumos cohaeruit deiectionemque est, iamque bis terie à nobis preparati, grana primū quatuor mox quina senaue cū sacchari ros. drach. ij. mastiches, seru. i. sæpius obtuli quinque, octiesque subduxit per vomitū semel, vixque bis nulla omnino noxa, nullis vel exitus torminibus, quod mirum sanè mihi visum est, quū alioqui ex rubro, non parua incōmoda sæpe contingant.

Pompholix: officinis Tutia, improprie, nomine à Mauritanis accepto, quum ex Dioscoride lib. 5. cap. 41. specie sola, non genere à spodio distat, pinguis est, & candida, usque adeo lenis, ut in auras euolare possit. huius duo genera, vnum ad aeris colorem vergens, subpingue, alterum magnopere candidum, simmamque leuitatem nactum: candida sit pompholix, quoties in perficiendo ære, fabri præstantiorem saccre volentes, detritam cadmiam cumulati in sparserint, nanque tenuissima fauilla, quæ effertur, in pompholigem coit.

Brasauolus
à Matthio
li nota vē
dicatur.

coit.

Manardi
ac Brasauoli laps.

coit. Ceterum pompholix non ex aris modo materia, & fabrilis industria fabricatur, sed ex cadmia quoque, ad gignendam ipsam foliis eximie perlatis. huius faciendi ratione, ex Diosc. requirito, pluribus modis adteratur, quod facile cognitu fuerit: quippe nihil in his probandis inuenietur, eorum quae antedicta sunt. Mat-
thiolus ut capite de cadmia tactum est, communem tutiam pompholigem haud esse, non vulgaribus sane argu-
mentis demonstrat, quanquam non huius modo, verum quoque praeterita etatis medicamentarijs, simulq; Ma-
nardus, ac Brasauolus, in communi errore versantes, tutiam officinarum pro pompholige semper habuerint, quae
tamen lenissima est farina. Tutia autem in lapidis duritiem contracta. Quare huic ascripti, memoria bene-
ficij sempiterna deberemus, si pompholigis succedaneum indicasset, ita enim stupidi effecti, quum re satis op-
portuna vterentur, tutiam haud esse pompholigem audientes, multo magis nutant, & vacillant, nondum vera
a fodinis asserri coepta, propterea quum ex cadmia fauilla, in glomusculos vellerum similes, summis fornacium
caminis adh. ereat pompholix ipsa, ut etiam ex Galeno 9. simpl. tanquam eiusdem speciei, & naturae, altera al-
terius defectum sufficere poterit. Denique id vnum silentio non praeterendum duxi, plurimam videlicet re-
periri tutiam ficticiam, non ut ex Alberto lib. 5. cap. 8. sed criminiosam, ex cinere sarmentorum vitium, sti-
bio, alijsque, in massas oblongas arcuatas, quam rudem tutiam appellant, postea hac industria finientes, eius-
dem polline modica aqua irrorato, postis conuexo igneo vapore calefacto, quo globulos contrahat, & cum alia
quavis cadmia comparata, effigie, colore, & frangendi contumacia. secerni haud valeat, idque nobis dunta-
xat aperuit pharmacopola quidam, vniceque innumera, & penè incredibilia huiusmodi signa indicant,
quae ascribere ex Galeni precepto, vitium est, ne a sceleratis adiscantur, ingenij tamen sui metiendi, atque illu-
dendi vim, versutiae plenam testata sunt. ita enim mei nominis studiosus subiunxit: quum certo sciam te adeo
virtutis, ac veritatis amore flagrare, ut non modo Euclidis Geometrae Megarensis exemplo, Athenas conuo-
lare, & Socratem visere, sed etiam totum orbem perlustrare, rei medicae desiderio tractus, non recusares. ideo
haec Dii immortales, ut animi nostri puritatem agnoscant, nunquam enim talia venimdedi, neque alios edocui
a multis etiam expetita. quippe quum tibi, collegisque tuis officinam nostram quotannis visitantibus, vrbis, &
decreti vestri praecleara consuetudine, haec mea signa, alijs Venetijs tamen empta compararentur, doli in-
ficij, probatiora haec, eligibiliaque commendarent, summis laudibus me, ut scis, extulerunt. quod omnibus me-
lius mercatus essem, nec tu ipse nisi oculata fide haec eadè perspexisses, amicitiae pignori vix fideres, vix talia
patrari posse, tamque aptè fucari credidisses, quamuis fallacia alia aliam trudit, aliudq; ex alio mangonium:
quum praesertim Lusitani omnium generum mercimoniorum verissime corruptela credantur, & si Damianus
istius rei culpam in Tabernarios, propolas, & institores reijciat: alij in Mammetanos, quod rem sanctam, sa-
craque Dii facere sibi pollicentur, quoties aliena fidei mercatores illudant, atque defraudent, unde latissima
ad errores fenestra relinquitur. nec ideo desunt legitima, nullo adulterio excepta, paucis admodum explora-
ta. ut tandem omnia penè ficticia nostris in officinis passim circumferantur. Haec veridica me hercle extitisse
cognoui, ut nisi Deus Opt. Max. huic morbo medelam ferat, mendacis ita demum obruemur, ut ad Trya-
rios rediisse, & summo exitio conflagrare medicinalia fateamur. Denique ex Georgio Agricola 6. metallicor-
um cauendum summo opere a pompholige nigra Aldebergi, in Missena, quae ad ossa vsq; exedit, vlceraans.

A Es vstion: Arabibus calcemuenos, ex Diosc. lib. 5. cap. 13. probatur rubrum, & quod contritu colo-
re cinnabarim imitetur, nigrum verò, plusquam deceat exustum est: fit autem è clauis soluturum na-
uium, futili crudo compositis, subseriso sulphure, cum sale pari, omnibus vicissim in sparsis fictili cir-
cumlito, singulari creta spiramento, fornacibus inditur donec siglinum percoquatur: alij aliter parant. prin-
cipem locum tenet in Memphitide combustum, proximum in Cypro. nostrum nimia vstione nigricat, ideo ine-
ptum, quem errorem emendabit diligentia, ut nauium clauorum nostro aeuo defectum, & ipsum vetustum. La-
uatur ut cadmia, mutata ter die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat, non protinus ab initio ad coquen-
dum inijcitur, sed ubi emplastrum semicoctum fuerit, finis coquendi est, quum color ipsius nisi admodum exi-
guum indatur superet, & emplastrum rufum efficiat.

Collyrium rubrum.

R Ecipe lapidis haematites, chalcitidis vsta, an. drach. iiii. aris vsti, drach. ii. myr-
rhæ, croci, an. drach. i. piperis longi, drach. med. aspergantur vino, & fiat.
Rhazes chalcitidis loco cerussam habet, nec piper.

Oculorum scabiem, & caliginem, ex humorum frigidorum crassitie, hypopius sanat.

Collyrium viride.

R Ecipe æruginis aris, drach. iiii. chalcitidis vsta, drach. vi. sandarachæ, nitri, al-
cyonij, an. drach. i. falis ammoniaci, drach. med. gummi ammoniaci, succo ru-
tæ soluti, drach. ii. omnia ex hoc consperge, & collyrium compone. pro chalciti
atramentum sutorium, legitur quibusdam.

Scabiei

Scabiei oculorum, ac pterygiæ, frigidisq; eorum morbis præstantissimum.

Aerugo æris: ut rubigo, seu ferri ferrugo, officinis viride æris, Arabibus zinniar, ex Diosc. lib. 5. cap. 45. fit his modis. in cadum, aut aliud consimile vas, acetum quam acerrimum infunditur, superponitur inde inuersum æneum vas, præsertim concameratum, sin minus planum, sitque obstructum, nulumq; habeat spiramentum, exempto quo doliolum obturaueris operculo, decimum post diem insidens ærugo deraditur, rasilis ideo vocata, aut æris lamina in cadis super acetum, ita suspenditur, ne ipsum attingat, & totidem post dies raditur, aut massula æris, aut lamina vna, pluresue, vinaceis non recentibus, sed iam accensentibus conduntur, & simili modo versantur, pluribus alijs modis paratur: aliqui tamen adulterant, nec fraudis expers est in Tabernis repertum, id quod quomodo deprehendatur, ut quod sponte in Cyprijs metallis gignatur, atque è specu quodam emanet, ediscendum, ex Diosco. nam & fossilis Græcis ὀξυζώνη dicitur: ærugo itaque, & æris flos, diuersa sint, ut eo in capite discussum est. Aerugo viridibus emplastris post coctionem iniicitur, in melinis quum semicocta est. cætera latius ex Paulo lib. 7.

Alcyonium: officinis spuma maris, quinque est generum, ex Diosc. lib. 5. cap. 83. vnum spissum, acerbisaporis, ætri odoris, spongiosa facie, ponderosum, & piscem olens, quod plurimum in litoribus inuenitur: Alterum pinule oculorum, aut spongie simile fistulosum, & leue, odorem algæ referens: Tertium vermiculi forma, & odore, magis purpureum, quod Milesium quidam vocant. Quartum succidis velleribus non dissimile, multis inanitatibus hians, leue. Quintum figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodammodo pumicosum, foris leue, acre, quod plurimum in Propontide, iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine spumam maris vocant, ad nos prima species nonnunquam affertur: horum verò facultates vide ex Galeno 11. simpl. sic crematur alcyonium, cum sale in erudum fictile mittitur, oblitur vasis spiraculum luto, ita fornaci mandatur, & quum figlinum perecoctum fuerit, extrahitur, ad vsus reconditur, lauatur ut cadmia.

Salammoniacus: officinis armoniacus, ex Diosc. lib. 5. cap. 75. peculiariter laudatur, si modo findi facile possit, & in recta segmenta deduci, in Aphrica squalentibus admodum, atque arenosis locis, potissimum iuxta Ammonis oraculum defoditur, in frustula oblonga, extra nigra, intus alba, aluminis scissili similitudine, parum lucida, saporis ingrati, & intense salsedinis, ex Germania huic similis vi plurimum affertur, facticius tamen: hocque ammoniaci vice vtuntur, vel fulgennio, vel communi albisimo, loto, & siccato: alter autem quo vtuntur Chymistæ, auri fabri, & ararij, ad vsus medicos non recipitur, legitimum à facticio dignoscitur, crustis oblongis, lapidi speculari similibus, quod in igne crepitat, & exilit, quod subditiciū nō facit.

Collyrium calcatih.

Recipe æris vsti, chalcantih, an. drach. med. æruginis æris, drach. ii. salis ammoniaci, nitri, arsenici, sublimati, an. drach. i. contere per hebdomadem vnam, linque, deinde collyrium forma.

Vngulæ fistulis, ceratoidis velo, adnatisq; oculorum membranis, omniq; frigido affectui salubre.

Chalcanthum neutro genere, vel chalcantibus masculino, & fæminino, ex Galeno, 4. de compo. med. secundum locos, vel atramentum sutorium, falsò colcotar, officinis vitreolum, quoniam vitri modo pellucet: ex Diosc. lib. 5. cap. 44. genere quidem vnum, & idem est, molle, & concretum, sed in specie tres differentias habet, vnum stillaticium, alterum concreticium, tertium coctile, & in Hispania fieri solet, sed inutile, & inualidissimum esse constat. Optimum creditur cæruleum, graue, concretum, translucens, cuiusmodi stillaticium est, ab alijs lonchiton nominatum, proximum concreticium, coctile verò ad insectus, & denigrationes, aptius cæteris esse compertum est, ad medicinæ vsus inualidius esse experimēta docent, in Italia duum est generum, natiuum scilicet, per se in terræ visceribus concretum, coppa rosa vocatum, omnium valentissimum, præsertim ad acerrimum illud oleum eliciendum. id verò chalcitim esse putat Cardanus, ut capite proprio deductum est, & si nullis omnino notis illi respondeat: præterea atramentum esse melanteriam, & ex vitreoli genere, res ipsas vocum deformitate implicās asseruit, quod metallicum atramentum, cinerei, nigriq; coloris cum Fuchio, æquius vocasset: Amathus autem melanteriam sepe in se continere aliquid argenti. Est & facticium, multiplex sanè, locorum diuersitate maiorem, vel minorem vim sortitum, quorum Romanum cognomento, colore & si remissius, præstantius tamen est: proximum huic locum obtinet Cyprium. Germanicum autem, & si facie coloratius oculis magis ablandiatur, tam ad educendam ex eo aquam fortem, quam ad pannos inficiendos, tam in re medica, quam ad alios quos vis vsus, segnius, atque imbecillius est. præparatur chalcantium aqua ros. irroratum, ad imbibitionem, postea siccatum, aqua rursus aspersum, terna vt prius repetitione. Vritur vi chalcitis, cuius in capite quum accuratissime chalcantium perstrinxerimus, eadem hic rursus inculcare superuacaneum nobis videtur, in media coctione emplastris inditur, coctum verò vehementiorem eius colorem efficit, & si alia ei non resistent, nigrum quatuor modis confici potest, ex Georgio Agricola, libro 12.

Coppa rosa.
Cardanus
fallitur.

Collyrium

Collyrium ex fellibus.

R Ecipe fellis gruis, lucii, hirci, accipitris, aquilæ, & perdicis, omnium siccorum, an. drach. ii. euphorbij, colocynthidos, sagapeni, in tenuissimum polli- nem redactorum, an. drach. i. succo fœniculi excipe.

Cæcitati ex humorum crassitie, cum neruorum opticonum obstructione, & ceratoidis duritie, senio ue, miran- dum: contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, & palpebrarum ac genarum pitu- osas scabrities, multo efficacius.

F El: hoc est ipsissima bilis flaua, & purgamentum pessimi sanguinis, humorum calidissimum, cuiusq; na- tura, intensis, & remissis viribus differens: quo liquidius, & magis in pallorem deuergit, eo minus cali- dum, illo qui spissus est, & coloratus: in cisti, aut vesicula quadam, sub ima hepatis parte sedem habet fre- quentius, quibusdam in cauda, in intestinis, in ventriculo, quibusdam adeo exiguum, & obscurum, ut nec de- prehendi, nec colligi facile possit. ut ex Aristotele 1. de animalibus cap. 15. ex Diosc. lib. 2. cap. 70. Fel om- ne curatur hoc modo. recens præligato ore folliculi, lino, tandiu demissum in feruentem aquam, diu quisque- tium trium stadiorum percurfaret, mox exemptum, siccatur umbrato loco, asperginem non redolente, sed quod ad oculorum medicamenta adijci solet, ligatum lino, in vitreum vas, quod mel habeat, immittitur, circumuo- luto ad os vasis lini principio, & operto vase reconditur. Fel camis piscis, tam lethiferum esse scribit Mat- thiolus, ut lentis quantitate propinatum, septenis diebus interficiat. id verum haud esse in brutis, canibus præ- sertim, experti sunt Curiales quidam Sabaudenses, diu Niceæ hospitarentur.

G Rues: quæ et Palamedis aues, quum soli uagæ non sint, seu pascentes, seu volantes, ducem sequuntur ex Plinio lib. 10. cap. 23. & in agmine extremo, per acies qui acclament, dispositos habent: volantes itaq; ordine quodam Y. faciunt, excubias nocte diuidunt, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno deci- dens, indiligentiam coarguat, capite subter alam cõdito dormiunt, alternis pedibus insistentes, notissima sunt.

L Ycius: locorum diuersitate, diuersis nominibus insignitus, piscis est voracissimus, minutorum prædo, in fluminis, riuisque, frequentius inhabitans, à piscinis enim arceatur, ne aliorum necesse sterilecant: quibus- dam lupus vocatur, qui tamen stercorum, ac latrinarum auarissimus est sectator, quum lucius in puriori aqua libentius degat: quidam accipenserem falso vocant, ut ex Plinio lib. 9. cap. 17. quumque Sabotz Mat- thiorum lingua scribatur, propè incerto cognomine. alijs alia ad libitum statuentibus, quod sibi velint nondum assecuti, coniectura propius accedimus. eius mandibula magno successu ad terendas arenulas usurpantur.

A ccipitrum genera ex Plinio, duodecim scribuntur: ex auuiditate, generibus intra se distinctis, quod alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem, alij sedentem in sublimi, alij qui volantem in aperto: ab accipiendis malo modo auibus, nomen accipitris inditum est. eius verò quo no- biles ad aucupium delectantur, quum infrequens sit, nec nisi difficulter haberi possit, eorum inopia, gallorum gallinaccorum audacium, strenue, & sæpe dimicantium, fel accipi poterit, sine eo præstantius miluimum in- pendio acre, idque aquilarum loco, ut ex Galeno 10. simpl.

A quilarum sex sunt genera, ex Plinio lib. 10. cap. 3. quanquam enim solo aquile nomine gloriatur ni- gra, & imperialis, generosissima, anserè multo maior, alis, & cauda potissimum, veriusquam corpore ipso, ac pondere: alijs tamen suis honos non deest. ad nos raro euolant. & si ut Mediolani, è spectacu- lo feruentur. quum igitur peregrine sint, gallorum fel, ut supra, substitui poterit. reliqua de aquilis vide ex Arist. 9. de natura animalium cap. 32. ut in eo de animalib. lib. 6. cap. 6. quum tamè Pliniu hallucinatum con- tendit Matthiolus, quod osifragon ex aquila marina progenitum scripserit: talia verò eius sint verba lib. 8. cap. 3. Halieti suum genus non habent, sed ex aduerso aquilarum coitu nascuntur, id quidem quod ex his na- tum est, in osifragis genus habet, non ideo osifragos eosdem esse indicat, ut nec genus àquile, quam barbatam vocant. Thufci verò osifragam, sed ex illegitimo istarum partu, spurium quoddam genus prodire, è quo multu- res, &c. qui quum ab osifragis non producantur, de his igitur non intelligit. præterea ex diuerso aquilarum femine, hebetis visus animal specie diuersaui, gigni quid prohibet.

P erdix: de qua Pl. lib. 10. cap. 33. auis inter ganeas visitatissima, plena fraudis, & fallaciæ, quum insiste- re venatorem aduertit, ut à pullis auertat suis, tandiu illudit, quandiu soboli fugiendi signum tribuat, & potestatem, quam ubi euasisse sensit, tunc se & ipsa subtrahit. Sunt qui vulgari sanè cognomento illusi, non sine magno errore, coturnices has vocitent, & à primatum mensis hac fortasse de causa abducendas cen- seant, ex Auicennæ sententia, ut relicta illis maiori copia, tanquam medicorum palato dignissima, cum bis maximam ineat suauitatem. siquidem & si coturnicem qualeam vocari scribat Manardus, lib. 5. Epist. prima, quin & legitimas coturnices, qualeas vocatas, lib. 6. Epist. 2. hasq; à maioribus nostris improbatas, non modo quia verno æstiuoq; statu strigose, ac sicca, ad atrā potius bilem, quā bonum sanguinem gignendum idonea, As- tumm, et Hyeme, pinguedine nimia oleosa, ut lingua gratiores, ita vetriculo, & cõcoctioni ineptissima, exigui nutrimenti, nauseamque, & fastidium pariunt, & quibusdam etiam in Aquilonari, extremam perniciem attu- lerint, ut à fide dignis assertum est, quæ omnia videntur. Auicennæ sententiæ, stipulari. ab his tamen longe dissentit opinio nostra, nec coturnices qualeas esse aliquo pacto crediderim vnquam. quod hæ frequentius in planitie,

Matthiol' explodi- tur.

Plinii tute- la in Mat- thiolum.

Osifrago

Coturnix

Qualea.

Manardi opinio re- fellitur.

planitie, cultisque locis versari, & milio, panicoſe, tam satiuo, quam syluestri, panistrella vocato, vesi con-
 iuenerint, alijsq; frugū generibus, quā ellebore in montanis. præterea quū Galenus 6. in 6. de morbis vulg.
 cōmento 35. nec non in Doride, Beotia, Thessalia, omnibusq; finitimis regionibus, multos ex coturnicum esu
 musculorum distentionibus correptos, quoniam veratro scilicet ille vescantur, idem & Athenis quibusdam
 accidisse, qui coturnicibus largiter nimis se se impleuerant, asseruerit. Auicenna autem non tantum ellebore
 ingesti causa, malos quidem effectus prouenire, at genio earum carniū innato, præter id quod in quales no-
 stris maxime reluctatur experimentum, ex horum continua, quotidiana, copiosissima ingurgitatione, frequen-
 tissimoque esu nihil vnquam tale accidit: & si difficilis sint coctionis, eaque ratione cruditates acernare pos-
 sint, ad artus facili decumbentes, ijs credere coniecturis æquum esse putauerim, & tanto iustius, qua nobis
 non parua montanarum perdicum suppeditatur copia, corporis mole, cantu, & coloris varietate, rostro, pedi-
 busque rubris infra variegatis lineis, reliquo cinereo, carnisque duritie, à communibus dissimilium has pro-
 fectò, ni me meum fallat iudicium, legitimas esse Coturnices, quas quidem intellexerint Galenus, ac Auicenna
 pro certo asseruere ausus fuerim. hæsi quidem non modo ellebore, verum quoque aconitis, in borto nostro do-
 mestica, siue napello vescuntur, quo eodem turdos quoque viciitare dicitur Auicenna lib. & cap. secundo, in
 fine. cuius ratione conuulsionem, arthritim, simul ac summam perniciem inferre possent, id quod cum clarif-
 simo euentu compertum habuerim, ijs vescentibus non raro accidisse, id etiam magis me mouet, vt montanas
 has perdices, coturnices proprie vocari contenderim, & si Plinius aliter sentire fortasse videatur, libro 10.
 capite 23. paruum auem vocitans, & ad qualem alludens. Sunt qui rusticam perdicem rostrulam falsò
 appellent, vulgo gallinaxa, magnitudine ab Aristotelis gallinagine differentem. at postquam napelli men-
 tio incidit, non superuacaneum fore duximus, si vel sæcro iudicio peritissimorum hominum furorē extin-
 guentes, illorum contradietiones patefaciamus & desinēt, qui se tueri non possunt, pio sanè animo, ab eo-
 rum iurgijs vendicemus. Nempe & si hac patientia nostra, qua sæpe abutitur Matthiolus, non impetuo-
 se, non maligne, & tela depellam, & vulneribus mederi soleam, eo minus quo possim offendam, quanquam
 immodestius quandoque in tam celebrem virum me agere agnoscam, efferuescenti sanguini paululum conce-
 dat rogo: Quis tamen eo insolentius obloqui potest? si in Amathum apologia, turpiloquium in Guilandini-
 um consideretur. id itaque non ignoret, qua nolim ianua sæpe me ingredi in causam, & si illum nulla con-
 tumelia, nullo ambitu coner attingere. ut autē multis incommodis veritas debilitata, nostro præsidio recreetur,
 non possumus cum eo congregientes, orationi nostræ eripere contentionem, causæ verò crimen, & petu-
 lantiam. Quandoquidem in Italicis suis commentarijs, Leoniceo inurit, quod in Coronopi tractatu, aconiti-
 um Græcorum, ac Auicennæ napellum, idem proculdubio existimauerit, eadem verò Latine ad vnguem, in
 Fuchsum reijcit, suppresso Leoniceo nomine. vt quo astu ab his recedat, ad alios accedat, huius mutatio-
 nis, ac varietatis, & consilium, & rationem requiramus, quum præsertim napellum Auicennæ, nullam cum
 aconitis cuiusque generis cognationem habere, audacius forte, quā verius, in Fuchsum obruit. quoniam
 de licoctono, ac pardalianche, distinctim, & seorsum scripserit, & multo ante de napello. præterea quum ab
 aconiti delineationibus longe disideat, ideo eius improbandam opinionem. Verum tamen & si huiusmodi
 luctum, tot controuersis implicatam, tam morfoſa sollicitudine ad hominum perniciem, potiusquam vsum ex-
 petitam, silentio libenter dissimularem, nondum transactò decennio, dum in areola egregia ædis Diuæ Mariæ
 Cretenſis dicata, deambularem, atque Venerandus quidam canonicus Vercellensis, rei herbariæ non ignarus,
 certo sciret me summo herbarum visendarum studio, illuc concessisse, in propinquo quodam recessu, bicubita-
 lem quandam stirpem reperiri asseruit, folijs nigrescentibus: ellebore imaginem quadantenus referentibus, at
 longioribus, frequentibusque lacinijs, flore tamen albicante, galiopsis amulo, semine pusillo, exiguo, nigro,
 rugoso in acutum terminante, angulosis siliquulis incluso, radice pluribus capillaribus radiculis intertexta.
 vni profectò aconiti lycoctoni genus: secundū verò Hugonis Solerij, geminis radicibus, vna ex altera appen-
 dicis modo nascente, napi modo turbinatis, quod eius radices quandam cum napo inire videantur similitudi-
 nem, napellum nuncupatus est, de quo infra. quumque nulla sit napelli pictura apud Auicennam nullus Græ-
 cus, vel Arabs, eius historiam describat & si plantam à Matthiolo descriptam veluti & testicularem in ar-
 duo Sessitenſi monte effodi iusserim, in brutis expertus, nihil mortiferum inueni, in homine (absit) malo enim
 alijs cedere, at quo nam pacto asseruere possumus, hoc potius, quā illud, esse Auicennæ napellum. nec sci-
 uerim hercle quo in tribunal, quo iudice, defensionem hanc accepturus sit Matthiolus ob capitum diuersitatē.
 si quidem non ignorat inconstantem Auicennam, lib. 2. eadem de re sæpe differere, & si hunc quasi eximie eru-
 ditionis immerito extollat, nec homicidam cum Fuchſio appellet, quum pro Arabe, scutum, ac gladium induat,
 ac si napellum per os haud assumentum tradiderit, verian confectiōem quandā, per exiguum napelli pondus ac-
 cipientem, eamq; adeo correctam, vt nullam omnino possit inferre noxam, vel napellū Moſis intelligat, plantā
 napello beæarticam, vel murem napello viciitantem, at ne singula Matthioli argumenta per me corruant, &
 discrepantur, ne ei detrectari, profusius videar, & quasi dulcedine quadā gloriæ cōmoueri, quum res omnibus
 facile perspecta esse possit, non possum nō admirari, susceptas pro Auic. partes, cui alibi sæpe, vt in capite de
 citrio, horrificum quoddam, & nepharium omni imbutum odio bellum intulit, in causa tam turpi, in medium
 produisse. si quidem quum napelli dotes, ac effectus, recitat Auicenna, inquit. est venenum præsentaneum,
 X potanti

Napellus-
 Matthiolus
 variat.

Cynoco-
 ctionon.

Auicenna
 stabilis.

Fuchſius à
 Matthioli
 calumnia
 liberatur.

Anthoro.

Solerius i
Mathiolu
effertur.

Aloisii An
guilarii la

potanti illud semidrachmæ pondere ad summum, & si meo sanè iudicio, minor etiam quantitas interficiat, ac si aliqua eius exigua portio non interficiat, nec sit venenum tota substantia, eius verò iberiaca, est mus napelli. Ergo si vel antidotum ex napello confectum, vel parua eius miscella ebibita, lepræ remedio esse dicenda sint. propterea suam quæso agnoscat inscitiam Matthiolus, non in Fuchsiu irruiat, non illum hic accuset, non suo tantum tribuat ingenio, vel Bellumensi illum suo modo tutanti, quum Arabicis typis recte scriptu nusquam viderit Auicennam, vt turbulentissimos, tam varios Arabes, in tantis tenebris erroris, & inscitie, quasi clarissima lumina pellucere supponat. siquidem capite de squilla, eorum errorem accusat Auicenna, qui squillam napellum esse existimarunt, ex indicio quodam in ea reperto, quasi aliquam, vel leuem cum squilla inire similitudinem quibusdam videatur. quamuis Dioscorides in tertio aconito, radices in modum squillæ marine, cyrriorum nigrescant. at quis Auicenna modo dicetaret? quod si antidotum ex napello paratum, exigua eius copia non nocere asserit Matthiolus, quid tum; profit enim oportet, nec ea solum ratione accipi credendum, vt non oblit. ceu quum lethalia alexipharmacis miscentur ex Galeno 3. simpl. cap. 23. quod si napellum Moylis intelligat, quis scit? re enim prorsus indistinctam recedit. at quid ad hæc, napellum Moylis, modo herbam secum agnascens, modo murem in radice napelli viciantem protulit, vt quæ maior sit hac garrulitas, quæ scæuor carnificina, latere sanè possit neminem. at mirum satis quod Matthiolus, qui authori scripta accuratissimè cribrare, expendere, ac pensitare consuevit, tam perditæ, adeo turpiter, Auicenna amore irretitus, & caligauerit, & deceptus sit. vt quum anthoro, & anthora, Montis regalis confinibus familiarare, è Genua ad nos afferri solitum, vnum certe aconiti lycoctoni genus à medicis in vsus suos conuersum, scriptulo, aut semidrachmæ pondere, sursum, ac deorsum largissimè expurgans, rusticanis ideo corporibus familiarare, nescio quo pacto inuoluit, capite de elleboro, siue hoc, laparia aut vulparia nomine appelletur, quum alia sit anthoro, alijs herba della thoro, napellus quibusdam, platano hæc solis est non dissimilibus, minoribus tamen, nigrioribus, maioribus sanè incisuris, caule cubitali, radicibus geminis, eiusdem crassitie foris è fusco flauescens, intus albis, vt alia Vgonis Solerij delineationibus apposite respondens, per sepe in montibus Crepacorianis effossa, vt supra: nec quia atris fermeq; capillaribus radiculis vestiantur, ideo vel ellebori genera fuerint vnquam, vel hac in parte Solerium arguere potest Matthiolus: vtriq; geminas vt par est radices constituentem. quæ quidem quantopere inter se distent, gregari quiq; simpliciarum animaduertant, ceu quum ea aconitorum genera caule filicis simili, cubito longiore, & radicibus adeo tenuibus, vt squillarum marinarum cirris eas comparauerit Diosco. cap. de elleboro representat. secundi aut tertijq; aconiti effigiem, propriæ scripturæ dissimilem reddit. præterea primi aconiti generis esse, radices illas Romæ in Aurelio ponte venales, & quarum est vsus in Neapolitano agro, testatū reliquit Matthiolus. si efficiam deinde pingit radicem, et nescio vnde aconiti primi generis sibi fabricat, à nemine vel Romano, vel Neapolitano, vt neq; ab alio hæcenus visam. Quo circa quum mendacè veteri prouerbio, memorè esse oporteat, conuictus ne testimonia siue halopantas adducet in clarijs. Gesnerum, in studiosum Guilandinū, facie adeo pertusa, adeo sugillata, rursus ne insurget, ranunculi speciem inter aconitum tertium enumerans. Deniq; vt ad sui napelli pictam imaginem descendamus, quæ equidè cōiectura, quo estro geminum id appinxit napelli genus, forte ne ab Auic. extraxit, vterq; aconitum tā intus, quàm extra, lethiferum dicente, nec cynocotonon tripliciter cum padacio partiente, sed reliqua duo in napellis fortasse implicante, si. n. non inuidiose, non impudenter, mentiri audeat Matthiolus sciat velim me non ex charta studiosis impositurum, non vanas, nō mendaces, falsasq; imagines appicturum. Quandoquidè iā sexennio, napellum retinum vulgi in horto seruamus, omni penè ex parte secundo suo aconito asimilem, pluricaule tamen, bicubita, folijs ranunculo maioribus, nigrescentibus, profundioribusq; lacinijs, floribus mirandis in longum apicem per interualla digestis, è virecente galericulo, in oblongum vasculum, cādidum, aquilegiæ flosculo quadantenus æmulis, duobus nervulis ad imum vsq; in contractus caudiculis intus terminantibus, atq; in triplex corniculū, in queis angulosa semina, primū alba, per maturitatem nigra, Augusto, ac Septembri, radiculis, cæpofoque capite ad elleborum accedentibus, quarum succum ac puluerē carnibus admixta, quum feli, canique edenda præbuerim, nichilum læsi sunt. hanc cum alijs præclaris stirpibus animaduertit Aloisius Anguillarius tunc, à nobis prandio exceptus, eius enim est excellentis humanitatis, & officij gratia, vt si quid etiam ab extremis Indis, ab vltimis Garamantis, in Patauino horto asseruauerit, se mihi libenter impartiturum pollicitus sit, certoque scio promissorum fidem non violaturum; suam enim de aconitis sententiam corā exposuit eorumque qui Doronicum Pardalianchem credunt.

Glaucium: barbaris Sief Memithe.

Glaucium: de quo Dioscorides, lib. 3. cap. 83. & Memithe Serapionis, idem sunt, collato vtriusq; textu. Estq; succus herbæ, quæ ad Hierapolim Syriæ nascitur, folijs ferè corniculati papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari, tota croceo succo madens, folia in olla fictili semisrigidis clibanis calefaciunt indigene, vsque dum flauescant, deinde contusis succum exprimunt, cuius est vsus ad oculorum medicamenta. quum autem ex Serapione, vel eius interpretis lapsu, chelidonium minus Memithis expositum sit, qui ante hesperū tenebras sibi peperere, chelidoniū radicibus tuis, & expressis, vt etiam vulgaris plantæ, perfectio amor vocatæ, succum parauere legitimum Glaucium opinantes, id autem Venetias afferri cepit,

ecipe Diosco. et Serapione lectioni maxime consentaneum, nec ideo eorum in tabernis, qui non desit adulterinum prius quidem admittendum, nisi authorum conditionibus probe respondeat, eius vero defectui, licet specie diuersus, satisfacere saltem poterit, succus perfecti amoris, radicum experientia compertus oculis salutaris, & si eius plantam aquilegia loco depingere videantur Fuchsius, ac Matthiolus, videlicet folijs chelidonii maioris, mollioribus, ac paulo magis orbiculatis, caule cubitali, proceriore, floribus in cacumine purpureis, ex caudis quibusdam, velut muliebres loculi pendentibus, quibus deciduis capitula, ac velut cornicula reflexa, nigro semine dissepta subnascuntur, radice crassa: quæ quidem omnia proculdubio profecto amore dicto referunt, floris colore excepto. siquidem vel cæruleo eleganti, ad purpureum quibusdam accedente, vel candido colore, in hortis passim inveniuntur. sunt qui angelicam putent, quæ tamen cubito altior est, geniculato stipite, vacuo, & pluribus alarum cavitatibus prædita, folijs oblongis, circumdissectis, è viridi nigricantibus, floribus in purpura candidis, in umbellam compactis, semine foliaceo, lentium instar depresso, radice crassa raphani modo in plures fibras diuarcata, foris nigricante, intus candida, cum acredine suauiter fragrantem, nec deest syluestris quædam inodora. Est & archangelica, alijs vrtica iners, alba, & mortua, quoniam folijs vrticæ candidioribus, aut verius lactea macula, in longum aspersa, lienis longitudinem quadantenus referente, passim iuxta semitas, ac sepes ruralibus nostris, ideo herba milza vocata, vel quia eorum experimento, aut succo, vel puluere ingesta, siue ex aceto illita, spleni præsidio visa fuerit. hæc mordacitatis omnino expers, nullam ciens pruriginem, caule quadrangulo, è rufo virescente, vel nigricante, flore albo, in aliquibus purpureo, aut luteo, semine in caulibus per internalla, loculosque dissepto, copioso ac atro, fætidoque, nec nisi contrita planta, graui odore fragrans, idem certe quod Plinij lamium, libro 21. cap. 15. & 22. cap. 14. & si nescio qui galliopsim commenti sunt. quæ tamen vrtica fætida creditur, circa sepes, ædificiorum areas vbique, flore purpureo, lacteis transversim percurrentibus maculis, graue olens, ijs est intermixta frequenter, Anguillarius aliam ab hac representat, effectu in strumas clarissimo nimirum. quod hæc etiam non trita grauius oleat hinc Matthioli iniuriæ ascribendum, Fuchsius hanc putant scrofulariam maiorem, siue millemorbiæ, alijs momordicam, quæ tamen folijs non vsquequaque vrticam representat, omni enim penitus caret scabritia, radice præterea strumosa, magna, alba, quam quidem adeo euidentem notam, nusquam præterisset Dioscorides, vt quod frequentius in rignis, scrobium extremitatibus, locisque vliginosis excrescat, quæ, Plinius Glaucinum refrigerare scribit, non labitur, vt falso prodit Senensis, à Glaucio enim non à Gleucino Dioscorides librarij vitium redimitur.

Archæge-
lica.Lamium.
Vrtica fæ-
tida.Scrofula-
ria maior.
Millemor-
bia.

Collyrium opthalmicum, aliàs aqua ad oculos rubentes.

R Ecipe sacchari candidi, aloes, añ. drach. v. cadmiæ ꝑꝑ. scrup. med. caphuræ, gr. ii. vini albi, aquæ ros. & fœniculi, añ. vnc. ii. & med. misce, & instilla.

Oculorum caligini, lacrymis, rubori, & pruritui commodum.

DE PVLVERIBVS.

Pulueres: Barbaris susuf, Myrepsò Drangea, alijs Tragea, à Græca voce τραγεα, vt etiam epiphoremata, metadorpia, & pennata, quibusdam species, tritura, aut lomenta, Græcis ξηλα: & si Cornarius in suis commentarijs, falso ad eos tantum pulueres, qui vulneribus, vlceribus, & cuti insperguntur, hæc dictionem detorqueat: diu seruari non possunt, quia celeriter euanida fatiscunt, etiam citra sex-tum mensem, quantumuis probè oclusa, quare prius crassiusculum comminuenda sunt, vsus tempore tenuissime. sunt qui puluerem vniuersale ad omnia in farinam læuigata, susuf autem odorata tantum comprehendere existiment. non quidem ad celandam iniucunditatem, verum ad humorem vitandum præparantur. Tragemata autem ea vocat Gale. primo de aliment. facult. cap. 34. ea quæ post cænam voluptatis inter bibendum excitandæ gratia manduntur.

Puluis ligni aloes primus.

R Ecipe ligni aloes, drach. i. galliæ, drach. ii. scrup. i. gr. vi. sacchari albi, vnc. i. & med. potatur drach. iii. cum syrupo cotoneorum simplici, vel aromatico.

Ventriculum humiditatem immodicam siccatur, flatu dissoluit, coctionem iuuat.

Puluis ligni aloes secundus.

R Ecipe ligni aloes, drach. iii. cardamomi, menthæ siccæ, spicæ, marrubii, cyperi, cort. citrii, mastiches, anisi, apiij, añ. drach. ii. galliæ, schœnanthi, añ. drach. i. sacchari, pondus omnium. Da ut supra.

X 2 Cor,

Radius Octauus

Cor, & ventriculū roborat, oris odorem commendat, coctionem iuuat.

Puluis diarhodon.

R Ecipe trochiscorum diarhodon, mastiches, an. drach. iij. succini, menthæ siccæ, ligni aloes, an. drach. ii. & med. Da drach. ii. cum vino odorifero.

Intemperiem frigidam ventriculi corrigit, ob id dolorem inde natum leuat.

Puluis aromaticus.

R Ecipe anisi, vnc. ii. drach. ii. feminis fœniculi, drach. vi. glycyrrhizæ, zingiberis, an. drach. quatuor & med. caryophyll. macis, cinnamomi, galangæ, galliæ moschatæ, ann. drach. iii. aloes, cort. citrii, an. drach. ii. scrup. i. gr. vi. mochī, gr. xviii. sacchari albi pondus omnium, sacchari candidi, dimidium pondus omnium. Dantur drachmæ tres, cum vino generoso.

Ventriculū roborat, coctionem iuuat, flatus dissoluit halitus gratiam commendat. ex Præposito, galliæ drach. i. & med. legitur.

Puluis impinguans.

R Ecipe farinæ cicerum infusorum lacte, & siccatorum, rursus infusorum, & siccatorum, tertio deinde coctorum, libr. med. oryzæ frequenter lotæ, vnc. ii. tritici, & hordei excorticatorum, & sæpe lotorum, & siccatorum, sæpe lacte infusorum, & siccatorum, añ. vnc. iii. amygdalarum dulcium, vnc. v. papaueris, panis albi, biscocti, an. vnc. quatuor, sacchari albi, libr. i. Da sorbendas indies mane vnc. iii. coctas cum lacte, aut aqua cicerum, seui vnc. quatuor, immerito addidit Sylius.

Phitificis atropia laborantibus, marcescentibus ex senio conuenit, experientia enim eos pinguefacit.

O RYZA: Barbaris rizi, ex Dioscoride, lib. 2. cap. 87. frugum generis est, in palustribus, riguisque nascens, in cibaria quotidiana vsque adeo expetitur, vt vulgari huic noticiæ nihil addendum supersit, delibrata enim qualis ad fercula accipienda est.

T RITICUM: quod & frumentum, & granum, ob excellentiam vulgo dicitur, ex Dioscoride lib. secundo, cap. 77. optimum est recens, & iam perfecte adustum, colorem luteum referens, dehinc sequitur, trimestre, nonnullis sitanum vocatum: addimus aliena omni materia vacans, à vitia, alijsque quisquilijs, ac pestibus mundum, fractu contumax, densum, ponderosum, lucidum, maturum, non strigosum. Italicum etiam ex Sophocle, omnibus præfertur, vt ex Plinio, lib. 18. cap. 7. Tritici verò plura sunt genera, vt ex Theophrasto, 8. de historia plantarum, cap. 4. eius verò nomine hoc seculo, omnia semina quæ in panificium complecti videntur. Galenus autem inter panes, siligineum, postea similaceum, plurimum alimentum præstare asseruit, nec cuiquam propria desunt vocabula. siquidem ex Plinio, lib. 18. cap. 16. ex secale, quam farraginem vocant, deterimus, & ad arcendam famem tantum utilis, fieri panis scribitur. at eodem libro, ab octauo capite ad decimum, ex siligine candidissimus, ac leuissimus fieri panis, secale scilicet, ac siligine distinctis. Segala autem Ticinensibus, vulgo nostro biaua, è qua rurales, & pauperculi, nigrum panem triticeo longe deteriorem formant. hanc siliginem esse, nescio qui non incelebres viri arbitrati sunt. at quam siliginis farina candidissimus panis fieret, vt ex Plinio, lib. 18. cap. 8. atque Galeno purissimus siligiis, plurimum alimenti præstans, primo de aliment. facult. cap. secundo, & si Colimella vitium tritici siliginem dixerit, & Celsus lib. secundo, ex tritico firmissimam fieri siliginem, Pedemontanis Tosella dicitur. ex eaque panis fit candidus. at cuius biduo, triduoque transacto, gratia exolefcit. ex secale autem impurus, niger & alendo imbecillis. hinc secale esse, et farrago Plinij, lib. 18. cap. 16. facile coniceretur, ex qua deterimus fit panis, & tantum ad arcendam famem utilis, nisi amor obstar. alij secale, olyram esse existimarunt. at quum seorsum distinctis capitibus, secalem ab olyra distinxerit, lib. videlicet prædicto, cap. 8. dulcem ex ea confici panem ostendens: colore præterea adeo albo, vt quidam ob eius candorem, oryzam putarent, simul ac olyra ex Galeno, lib. prædicto, cap. 13. extrinsecus corticem veluti hordeum habeat, è qua decorticata, vt decet tra-

gum

Secale.
Farrago.

Tosella.

Olyra.

gum conficitur. quodque ad colorem naturalem attinet, in hordeis, & olyris, est albus. hinc itaque secale esse non potest, quæ tritici modo in artis facile decutitur. Ruellius per olyram, siliginem vertit, de quibus tamen, ut potè diuersis, verba fecit Plinius, lib. 18. cap. 8. & 10. hanc etiam arincam vocans, non siliginem, lib. 22. cap. 25. diuersitas quoque ex Gal. facile conuincitur, libro superius citato, cap. 2. quod *σείλις*, neque Græcum sit, neque aliter ipsum potuerit exprimere. siquidem si idem esse putasset, quum olyra græcum sit, per id facile protulisset, olyrā hanc *ζέα* generi ascriptam, orientalibus regionibus præcipuam, Hispanis centenum vocari scribit Amathus, quia ex vno grano centena nascantur, Italis verò segala, quam falso siliginem commenti sunt, apud Plinium tamen, centenum hoc, siue secala, farragine dici, nigrum omnino, & aspectu triste. nam olyra dubio procul, candidum, ex quo post triticeos panes optimi conficiuntur: sibi igitur oppositus tam belle, tamque dilucide censendus, ut solius Typographi, si quod est vitium, illum possit excusare. non igitur ignorauit olyram colore esse albo, ut in Amathum iaculatur Matthiolus, nec minus secalam ab eo differre, ex Plinio, quum illam nigrum esse asseruit. quum autem Marcello inurit Matthiolus, quod forte crediderit olyram secalem esse, is verò asserat Græciæ magis, & Aegypto, quam Italiæ peculiarem olyram: in rebus dubijs, & vaga rerum in gentibus appellatione, non est quod huic detractetur.

PANUM variæ sunt species, ex Galeno, 1. de aliment. facult. cap. 2. vel *ἀντρον*, vel *σύντροφος*, vel siligineus, vel similaceus, denique fursuraccus, siligineum tamen semilaceo præfert, qua fortasse ratione Plinius, lib. 18. cap. 8. è siligine laudatissimum panem, pistrinorumque opera laudatissimum præcellere, in Italia scriptum reliquit, ut eodem lib. & cap. siliginem proprium tritici delicias esse: simila verò farina alba, & flos, seu delitiæ farine triticeæ, è qua similago, ex tritico præstantissima scribitur. hodie itaque ad hos dirimendos scrupos, siligineum panem, & triticeum appellabimus, diuersos sanè candore, suauitate, coctionis facilitate, alijsque dotibus, quibus longe magis triticeus excellit, ex simila scilicet, potiusquam ex communi farina, qui plurimum est fermentatus, at non ea abundantia, qua panis acescat, & pulcherrime subactus, quique in furno igne moderato fuerit assatus, in panes mediocris magnitudinis, non ex recenti admodum farina, ex molari lapide acquisiticiu quendam calorem adhuc præferente, non ex vetusta, situ, carie, vel puluere, vel malo odore obducta, non superflue molita, ne fursuraceum panem faciat. ut denique omnis in suo genere panis, perfectus sit quinis Auicennæ qualitatibus, 2. canone: ut sit mundus, salutus, confectus, fermentatus, bene coactus, quas omnes adamusim ita complectitur, panis triticeus, in Vercellen si nostra ciuitate nulla angaria venalis, ut hac saltem panis prærogatiua, omnia totius hæmispherij loca, omnium candore, gustu, atque alijs excellat. Vino autem, aquarum præstantia, atque omnibus edulij, nulli sit secunda ut non iniuria quis existimet, Cererem, Bacchum, nymphasque, ibi natales habuisse, tam amena, tam nobilis, tantis, tam grauib, atque doctissimis, speciosissimis viris, mulieribusque cunctis, ut quod nulli vrbi vnquam delitium, iure merito his reliquis excellens, Apollinea ab arguro Poeta appellata sit: ibi mirandi amphiteatri maxime inquam molis fundamenta, ad castri noui submania visuntur, quum olim totius lyguriæ caput, septem milliaria muris circuiret. ibi & vetus sapientiæ nomen, ob clarissimam Philosophorum Academiā: cur autem panes non saliti plus ponderent, quam saliti, &c. vide ex Arist. 14. Problematum. Ceterum si biscoctum parare animo insideat, postridie in assulas multas panis secandus, clibano rursus excoquendus, & quidem igne remisso, ne ardentior occurrens superficiem externam circumurat: alij saccharum, vel alia pro varijs scopis, dum pinsitur, adiiciunt, ut mastichem etiam, quo modo paratū, vocauere Tortellas de seni, nos vero biscoctum. quod si ex mastiche effingere mauis. Accipe floris farine triticeæ, libr. i. pinsito cum aqua fontis, ad cuius quanlibet vnciam mastiche, drach. i. præmacerata fuerit, in placentulas coge, & furno percoque, rursus contritas, eodem mastiches infuso, in pastillos redige, iterum percoque.

Tragum :
Siligo.
Afinca.

Amathi la
plus.
Amathi in
Mathiolū
protectio.
Marcellus
defeditur.

Simila.

Vercellen
fis ciuita-
tis laus.
Biscoctū.

Tortellæ
de Seni.

Puluis baccarum myrthi.

REcipe baccarum myrthi, & granorum mali punici acidorum, tostorum, an. drach. xx. cumini, aceto horis viginti quatuor infusi, & ficcati, coriandri, ficci, similiter infusi, & arefacti, torrefactorum: succi lotos, ceratorum, rhois, glandium, an. drach. x. acaciæ, hipocisthidos, an. drach. v. confice. & da.

Ad ventriculi, & aliorum viscerum imbecillitatem.

LOtos: quæ & Celtis, Arabibus Sadar, ut eius fructus nabuch: ex Serapione, ab Arabijs nescio quibus, vel agrifolium, vel laurus syluestris vocatur. Matthiolus in Ruellium inuehitur, quod existimauerit lotum eam esse plantam, quæ Italis agrifolio dicitur, nulla inuicem nota correspondente, quin potius illi valde reclamante. Ruellius tamen hunc in modum dicit. recentiores certe acrifolium, pro faba, siue quod idem est, loto arbore accipiunt: acrifolium tamen Macrobius inter infestas arbores enumerat: contra lotum felicem esse tradit, quare aliud acrifolium, à loto putauit, &c. primum igitur aliorum sententiam refert, qua neque probata, quum ex Theophrasto ilicis folio incisuris crebrioribus annota-

X 3 uerit.

am ovi
loto
loto
loto

Tortellæ
de Seni.

Vercellen
fis ciuita-
tis laus.
Biscoctū.

Simila.

Amathi la
plus.
Amathi in
Mathiolū
protectio.
Marcellus
defeditur.

Tragum :
Siligo.
Afinca.

Ruellii pu
gna i Mat
thiolum.
Sylui no-
tatur.
Sauich.

Agri foliū
Paliurus.

Pro Ama
tho argui
tur Mat-
thiolus.

uerit, in capitis fronte: agrifolium autem fronde sit perpetua, folijs in ambitu valde aculeatis, humilis
verius quam procera, cortice viridi, è quo viscum nonnullis conficitur, quam quidem Theophrasti agriam,
sive ariam, suspicati sunt minimasque glande duroque ligno. hinc manifesto argumento deprehenditur,
nimia cauillandi cupiditate, Matthiolum talia inuexisse. Syluius pro loto, mespilum immaturum vertit, &
pro sauich, polentam: quæ quidem cuius nam rei fieret, non exponitur: tametsi sauich, succum alias signifi-
cauerit, vt apud Auicennam, cap. de sadar. hæc igitur tam accurate interpretatur, vt tandem nihil com-
mune habeat. Quandoquidem polenta plurifariam parabatur ex Plinio, lib. 18. cap. 7. at ex Galeno, 1. de
aliment. facult. cap. 11. ex recenti hordeo mediocriter frixo, laudatissima sit polenta.

Loros itaque: cuius plura sunt genera folio, caule, flore, fructuque descripta, ex Theophrasto, 7. de hi-
stor. plant. ultimo ex Dioscoride, lib. 1. cap. 134. arbor est vastæ magnitudinis, ferens baccam pipe-
re maiorem, dulcem, cibis gratam, stomacho facilem. ex Plinio, lib. 13. cap. 16. vt etiam ex Theo-
phrasto, 4. de histor. plantarum, accuratius declaratur, relicta urbana, syluestrique, & Aegiptia lotus: de
quibus lib. 4. Dioscorides. Manardus lib. 9. Epist. 3. scribit fuisse & ipsam loton, quandoque Italie fami-
liarem: idque ex Plinio, nunc adeo raram, vt ferè pro miraculo ab aduenis spectaretur ea, quæ propè Tem-
plum Diuo Antonio dicatum, Hermolao viuente videbatur. Matthiolus in Goritienfi agro, Tridentinis ba-
golarum, Veronensibus perlarum esse, tam euidentibus notis delineat, vt eius opinio maxime probanda vi-
deatur: idemque esse sibi ipsi proculdubio constet, cum cap. de oxyacantha, nonnihil tactum est, at quum Dio-
scorides asphaltiti trifolio loti arboris folia reddat, æqualia sanè, nec vlla cum ilicis similitudine, cur ita red-
didit Matthiolus, ex Theophrasto folijs per ambitum serratis alioqui ilicis viderentur, ac si ilex folijs non sit
serratis hæc ne sensui aduersantur sibi ne adamusim respondet: propterea ita vertitur, incisuras folium habet,
ac ilicis esse videatur: quum verò paruis cerasis similes, oblongo satis pediculo illorum more pendentes, pro-
bè maturos, ex rubro nigrescentes sectetur. Plinius autem, ac Theophrastus, magnitudine fabæ, colore cro-
ci, dum est maturum, densum in ramis myrti modo, idem ne sint, medicina candidati diiudicent: nos enim præ-
terijt, quanquam Bruyerinus, 11. de re cibaria, alysiæ vulgo, geminamque suis tractibus ostendat. eius
itaque loco oxyacanthæ succum imponemus, siccaturumque puluerabimus, vel ceteris eo susceptis, fiet solidum
quoddam. at postquam agrifolij mentio incidit, quem Paliurum existimant rei herbarie scriptores, quum eius
tam variæ sint effigies, variantibus in eius delineatione authoribus: si Agatoclis de quo Athenæus lib. 14.
cap. 20. Theophrasti, Dioscoridis, Plinij, ac Plutarchi monumenta inuicem conferantur: hinc qualis sit
Dioscoridis palyurus, breuibus ab eo transcursum, ob tritam Græcis in regionibus noticiam, oxyacantha offi-
cinarium creditur Matthiolus Theophrasti paliurum, lib. 6. cap. 4. de histor. plant. de quo Plinius, lib. 13.
cap. 27. agrifolio vulgari non dissimilem putat: quod folijs in circuitu echinatis, loto grandioribus, fructu
cedri, rotundo, rubro, nucleum intus habente, iucundo, & gustu non insuau. Anguillarius agrestibus & exi-
phis in Veronensium agrorum, sepimenta comparauit: at quum punici nucleo perperam non mandendo com-
paretur, Theophrasti corruptelam, ex Plinio ita restituit. non editur cum nucleo, nulla acinorum punici men-
tione, eam verò. de qua 3. de histor. plant. cap. 17. rhamnum tertiam Dioscoridis existimat, Græcis, Italisque
locis dilutis & aridis familiarem, maximeque aculeatum fruticem, & xiphorum agrestium folijs, latoribus
tamen, rotundioribus ad pediculum nigrioribus ramis pluribus, quum ferè cubitorum altitudine, geminis
coniugatis aculeis, recto, atque vncō, fructu lato, candido, tenui folliculari specie verticillo simili, siliqua,
terna quaternaque semina insunt, lenticia ac pinguedine seminis lini, quem tamen Plinius de paliuri facultati-
bus differens lib. 4. eadem cum Dioscoride videtur reddidisse, hæc equidem ex causa, quum Amathus ex præci-
tatis locis, paliurum idem cum Dioseo. asseuerat, Matthiolus contra, illum falso putasse inquit, Dioseo. paliurū,
& eam de qua Theophrastus, 3. de hist. plant. cap. 17. & Galenus 8. agrifolium esse. at quam cito cadunt,
percutiuntque turbulente eius furia, quam facile ignis eius faces extinguuntur, ac euanescent. quum ex libro,
& cap. 4. Theophrasti, talia adduxerit Amathus. quæ igitur est Matthioli existimatio, quæ accusatio, etiam,
atque etiam reprobanda: nam quæ ad hæc sequuntur, facile labascunt, quum Amatho obflare credit, quoniam
frutex sit, non arbor, & semen in siliquis proferat, quæ bacciferæ agrifolio non contingit. equidem Theophra-
stus antea adduxerat. Amathus, describentem 3. de hist. plant. cap. 17. paliurum fruticem in siliquis semen
ferentem, eademque ex Plinio reddi, lib. 13. cap. 19. vnde igitur tam impie deducit paliuri differentias Ama-
tho incognitas, tenebrosam suis inuolucris vertiginem ubique circumfundens. Quandoquidem suis in com-
mentarijs asserit Dioscorideam paliurum, prorsus dissidere ab ea quam diuersis generibus protulit Theophra-
stus. præterea & Iosephum Salandiu, in Græcia vidisse, Dioscoridis paliurum, semine fuliginoso, pingui, nulla
siliquarum mentione habita. at quum fructus, ac semina, & è conuerso, nonnunquam confundantur, ac Theoph.
paliurum fructu diuerso asserat, ab eo scilicet fructu. de quo lib. 3. semen legitur. quum huic aliquantulum sa-
ueat Theophrastus, alteri plurimum Plinius, lib. 24. cap. 13. Dioscoridis paliuri omnes facultates ad vnguem
reddens, quis non hæsitaret, nec confisteret: vtunque sit, ex his vnum esse potest, & si rara sint arborum se-
mina, quæ vasculis non occludantur, quod nudum vt piper proueniat. nempe ex Theophrasto, primo de hi-
stor. plantarum 18. arborum nulla semine est nudo. Quare in tam varia stirpe, vnicuique liberum cogitan-
di iudicium relinquimus.

Ceratia:

Ceratia: aut ceratonia, vel siliqua, quibusdam xilocaracta, alijs carobe, vel carobole, fructus satis pro cere arboris, in latum potius quam longum ramosa, fraxineis spectatur frondibus, latioribus tamen, folijs durioribus, rarioribus, magisque orbiculatis corticis colore è cinereo in cœruleum, saxosis, asperis- que locis contenta, in Neapolitano regno, & tota via Appia creberrima. Ienuæ etiam multis in cibum offe- runtur eius siliqua, & inde ad nos transeunt, suis maritimis adeo familiares, ut apud nos in adagium transie- rit, carobolas mulorum, & asinorum lygurum aucnam esse: quum primum ex arbore leguntur, prorsus ingra- te sunt, & gustu horrificæ: at sicca dulces, & grata euadunt. ex earum expressa melligine, myrobalanorū genera condire assueverunt Indi. Est & siliqua nomine appellata speciali, de qua Theophrastus, 8. de histor. plant. cap. 3. cui si ligna longa affixeris ascendet, & frugifera fiet, alioqui vitiosa, atque eruginosa redditur. hanc vulgus noster phasiolos turchicos appellat, tanquam peregrinos, inde in Italiam aduectos: & si horten- sem simlaxem Dioscoridis, lib. 3. cap. 139. & dolichos Pauli, ac Gale. 1. de aliment. facult. adamussim adeo referat, ut Manardi, aliorumque sententia maxime sit reprobanda, qui eruialam, isdem ochron, vulgo nostro erbeglia, quasi pisorum genus quoddam plebi erbeglione, quæ quidem nullius pedamenti adminiculo, abunde in agris ubique fructificat, & si in viridarijs sustententur, idem esse putant, at suis capreolis ita nunquam vici- nis septis circumuoluetur, minusque adeo adolescent, ut topiarias scenas representent, non versicolore semi- ne, non renum figura: quæ tamen omnia Turcicis phascolis ad vnguem respondent. hi enim iuxta septa conse- ri soliti sequacibus viticulis se se implicant, ut ad summum vsque breui erigantur, & topiario opere æstuosos radios inhibeant. hæc verò vsque adeo infimæ plebeculæ innotescere non dubitauerim, ut perfrictæ frontis ne- mo, aduersam posthac tueri sententiam audeat, & à probatorum hominum testimonio, nec non à veritate de- sciscere. phascoli autem, vel phascoli vulgares sunt, eius etiam viridibus corniculis, suis granis alliato exco- ctis, vel omphacio in cibaria expetitis, triviale autem erbiglione, Latinis pisum, sub ochri nomine, ex Galeno, ac Aegineta, complectitur. quæ verò erbeglia communiter dicitur, eruiala est, ut prescripsimus. at qua men- te phasolum, siue phasiolum, eruialam magnam credat Amathus, quum eruiala à piso, ac phascolo distinga- tur ex Plinio, lib. 18. cap. 7. ut etiam ex Theophrasto, 8. de histor. plant. cap. 3. quum eruialam illam doli- chum putat, qui Galeni etate phasiolus, vel lobus appellabatur, & Theophrasto dolichum, siue siliqua, idem sanè cum hortensi simlax, nisi eas ad saturitatem vsque comederit, vix poterit adeo tumultuosa somnia face- re, quum autem pisi siliquas non edi contendit Matthiolus, in insubria nunquam versatus est, ubi iure pingui excoctæ, quæ præsertim politioni sunt facie, tanquam sapidiore, non quidem omnino mandi, at dentibus cor- radi consuevere, & si deglubita ut plurimum in mensas veniat, quod si rei vulgatissime fidem adhibere nolit, Matthiolus gustum experiatur. Huc accedit Ioannes Bruyerinus, lib. 7. de re cibaria, cap. 2. inquit enim: viridia cum siliquis coctæ, non infimam auctoritatem obtinent, in mensis elegantioribus.

Siliqua.

Smilax
hortensis.
Dolichi.
Eruiala.
Ochro.
Manardi
lappus.

Phasoli.

Pisum.
Amathus
cœcutit.
Matthiol^{us}
notatur.

Pulvis capitalis calidus.

Recipe pulegij, calaminthes, cort. citrii, sampfuci, stœchados, betonica, ca- ryophyllorum, gummi iuniperi, ann. drach. ii. fiat pulvis vertici capitis in- spargendus.

Catharro ex capitis obstructione, & frigidityte prodest.

Pulvis capitalis temperatus.

Recipe ros. rubrarum, balauftiarum, mastiches, singul. drach. ii. macis, oliba- ni, myrtorum, sing. drach. i. nucum cupressi, stœchados, añ. drach. i. & med. fiat pulvis tenuissimus, commissuræ coronali aspergendus: alijs santalorum, & la- brusca, singul. drach. i. adduntur.

Caput roborat, & fluorem omnem ex eo continet.

Pulvis capitalis chyrurgicus.

Recipe pul. aristolochiæ, iridis, panacis, mannæ, thuris, farinæ erui, singul. partes æquas. hic capitis vulneribus inspargitur, estque Galeni, lib. & cap. 6. meth. med. Sunt & codices quidam, qui squamam æris æqua portione legunt, ut Paulus, libro 7. at panacem prætermittit. Myrepsus etiam ponderibus variat: alii aliter parant. plura cephalica vide ex Aetio, Terrabiblo quarto, sermone se- cundo, capite 35.

X 4 Pulvis

Radius Octauus

Puluis ocularis.

R Ecipe fefeleos, euphragiæ, fœniculi, cubearum, an. drach. med. cardamomi maioris, macis, añ. drach. i. cinnamomi, cumini, añ. drach. ii. foliorum rosmarini, seminis anisi, an. vnc. med. fiat puluis tenuissimus, cuius drachma accipiat ex uino.

Frigidis oculorum morbis succurrit, sunt & oculares pulueres Myrepso, oculis inspergendi.

Puluis Stomachicus, off. tragea confortans Stomachum.

R Ecipe cinnamomi præstantioris, vnc. i. coriandrorum ꝑp. vnc. ii. seminis melissæ, vnc. med. sacchari albi, vnc. iiii. misce in tenuissimum pollinem. Datur chocleario uno à cibo, & potu omni.

Ventriculum, & cor roborat, vsu iucundissimo, præsertim nostro more confectum.

Puluis pro Stomacho, sue ducis.

R Ecipe cinnamomi electi, vnc. i. & med. zingiberis, piperis, glycyrrhizæ, an. vnc. med. piperis longi, caryophyllorum, galangæ, macis, cardamomi vtriusque, nucis moschatæ, an. drach. i. nardi, drach. med. misce in exactissimam farinam: ad huius sesquidrachmam addendo hyeme, sacchari, vnc. i. æstate, ad drach. i. sacchari, vnc. i.

Ventriculi potissimum, hypochondriorum, & intestinorum flatus dissipat, eaque roborat.

Puluis astrictius maior.

R Ecipe boli armeni, terræ sigillatæ, seminis portulacæ, myrtill. acaciæ, pilorum leporis vstorum, feminum plantaginis, chartæ vstæ, singul. vnc. i. fuliginis furni, gypsi, sing. vnc. quatuor, sanguinis draconis, thuris, aloes, an. drach. ii. tragacanthi, gummi arabici, solidaginis maioris, sing. drach. i. in puluerē redige.

Braſauol^r
notatur.

Hic non est silentio dissimulandus Braſauoli lapsus, suo seni respondentis, hunc puluerem per os sumi nihil prohibere, quum gypsi strangulantis vnc. iiii. præter fuliginem, ab interna assumptione retent.

Puluis astrictius minor.

R Ecipe boli armeni, libr. i. myrtillorum, libr. med. sanguinis draconis, unc. iiii. thuris, mastiches, an. unc. i. ros. rubrarum, balauſtiarum, an. unc. ii. tere.

Puluis pro exitu ani, alijs intestini.

R Ecipe mastiches, thuris, nucum cupressi, stibii, malicorii, glandium, balauſtiarum, an. drach. ii. in puluillum redacta asperge.

Ani procidentie utilis. alijs morbo sancti Fiacri.

Puluis, sue dactylus ad prægnantes.

R Ecipe mastiches, thuris, an. drach. med. lacrimæ draconis, myrtill. boli armeni, grani tinctorii, an. scrup. med. tere, ex huius drachma dactylum ossis loco reple, uino madefacito, & papyro inuolutum, sub calidis cineribus calefac. Da abortum timentibus.

Puluis pro puerperis, off. post partum.

R Ecipe cas. aromaticæ, cinnamomi, adianthi, an. drach. ii. seminis anisi, iulorum nucum, seminis citrii, an. vnc. med. rad. phu, drach. i. & med. puluerrata præbe ex vino. aliis aliter.

Puerperarum

Puerperarum dolores lenit, menses cit, vterinis omnium cruciatibus vtilissimum.

Puluis cordialis primus.

R Ecipe quinque lapidum pretiosorum, an. drach. med. coralliorum amborum an. drach. ii. officuli cordis ceruini, antispodii, foliorum auri, & argenti, succini, an. scrup. ii. alias drach. ii. croci, ligni aloes, an. drach. i. cinnamo. drach. iii. addit Præpositus cristalli, ambari, an. drac. med. alii foliorum auri loco, limaturam legunt.

Cor roborat, spiritus illuminat, saltus, & moesticiam fugat.

Puluis cordialis communis.

R Ecipe quinque lapidum pretiosorum, rasura cornu cerui, seminis oxalidis, an. drach. ii. margarit. terræ sigillatæ, an. drach. i. coralliorum vtriusque, rasuræ eburis, an. drach. i. & med. foliorum auri, & argenti, an. nu. xx. omnia sub porphyrite, exquisitissime ad laeuorem contere.

Cordis, cerebri, & ventriculi noxis, maximo est præsidio, syncopim leuat, cordis tremorē, tristitiamq; pellit.

Ecquid prophana horum puluerum carnificina, à morte ad vitam incautos restituet, fallit quidem, & argento mulctabit, quamuis emptio merci conueniat, ideo paruo æstimentur huiusmodi pulueres in tabernis, nec à pretio nomen mutuentur, ideo inutiles, ac spernendi, quod vitra præseminum pretiosorum loco accipiant, & noxa expectanda, formidandaue sit: propterea qui vetustatem retinent, ab his desistant, ni ex veritate, occultum in proximo dolum exerceant.

Puluis cordialis secundus, alijs pro uermibus.

R Ecipe quinque lapidum pretiosorum, an. drach. i. tramenti cornu ceruini, seminis sancti, dictamni, myrrhæ, tormenillæ, seminis caulium, oxalidis, coriandri ꝑp. seminis portulacæ, an. unc. med. seminis lygustici, drach. x. rhabarbari optimi, drach. i. & med. foliorum auri, nu. xl. fiat puluis, vel addito melle electariū: vel saccharo in offas cogatur. nos pæoniæ, unc. med. interdum addimus, ex Brasauolo Fuchsi, aliisque variat.

Vermes enecat, corq; adeo roborat, vt non immerito cardiaci nomen adipiscatur.

Puluis ad eos qui se in somno permingunt, vel ad vrinæ incontinentiam, aliàs ad mingentes in lecto.

R Ecipe membranæ internæ uentriculi gallorum, aut caporum, ꝑp. unc. med. cineris ericij, drach. iii. seminis eupatorii, unc. i. tere. Da drac. i. eunti dormitum cum uino, uel iure. plura uide ex Actio, Tetrab. & ferm. 3. cap. 25.

Puluis ad ardorem vrinæ, officinis tragea.

R Ecipe quatuor seminum frig. maiorum, seminis portulacæ, maluæ, papaueris albi, an. drach. i. tragacanthi, gummi arab. uiolarum, amyli, antispodii, boli-armeni, an. drach. vi. sacchari ad pondus omnium.

Puluis ad lapillum in renibus, officinis in vesica.

R Ecipe lithospermatis, saxifragæ, adianthi, cinnamomi, seminis anisi, an. drac. med. glycyrrhizæ, drac. i. & med. lapidis lycuri, & lapidis iudaici, an. scrup. i. seminis asparagi, & melonis, an. drach. i. capiat cū uino albo generoso. nos etiā anonidis radicē pulueratā, miro successu addimus, ac plura interdum, ut ex Fuch.

Est & duplex puluis nephriticus ex Alexandro, lib. 9.

Puluis ad gonorrhæam, aliàs ad fluxum spermatis.

R Ecipe mēthæ siccæ, drach. iii. seminis uiticis, rad. iridis, an. drach. ii. seminis rutæ, drach. i. seminis lactucæ, drach. ii. & med. sacchari ad pondus omnium. hu-

ius

Radus Octauus

ius pulueris cape cochlear med. ex vino albo, horis ii. ante cibum. addimus nos ra-
mentorū eburis, coralliorū, boliarmeni, seminis rosarū, an. drach. ii.

Puluis pro epilepticis.

R Ecipe coriandri ꝑp. drach. ii. seminis ꝑæoniæ, & portulacæ, an. drach. i. ungula-
rum asini ustrarum, unc. med. misce. Da cochlear i. ex aqua rutæ.

*Ungularum asini cinis, ex Diosc. lib. 2. cap. 37. per dies multos binis cochlearis potus, proditur comitiali-
bus adiuuare, ȳritur vt cornu ceruinum.*

Puluis senæ præp. s. scammonio.

R Ecipe foliorum senæ, unc. i. & med. zingiberis, macis, an. drach. iii. cinnamo-
tartari, an. drach. i. & med. aliàs drach. med. tere, Da drach. ii. uel iii. & ultra,
parum enim subducit.

Puluis senæ præp. cum scammonio.

R Ecipe foliorum senæ, unc. iii. tartari, salis indi, an. unc. med. macis, drach. iii. cin-
namomi, drach. i. & med. scammonij ꝑp. drach. med. contunde, Da drach. i. uel
drach. i. & med.

Atram bilem potissimum, bilem etiā flauam, & phlegma deiciit.

Sunt qui aliter parent ex Brasauolo, in electariorum examine, ob exiguam scammonij quantitatem.

Puluis ad gutturosos, alias pro botio.

R Ecipe spongiæ marinæ, & pilæ marinæ vstorum, offis sepiæ, piperis longi,
& nigri, zingiberis, cin namomi, salis gemmæ, pyrethri, gallarum, echymi ro-
sarum, an. unc. ii. alii addunt cort. auellandarū vstarum, unc. med. puniceis, semi-
nis plantaginis, limaturæ acuum ꝑp. cineris cort. ouorum, ellebori albi, & nigri,
an. drach. ii. estque valentior: paretur puluis, cribro excutiat, cap. cochleari, ho-
ra somni, non bibendo post: alii ex aqua saluæ propinant,

S Pongia: alijs fungus marinus, ex Diosc. lib. 5. cap. 85. alia mas, tenui fistula, spissa, quarum durior tra-
gos nominatur. Fœmina autem quæ contrarias dotes habet, ȳruntur vt alcyonium, candidæ cura fiunt, &
molissimis per æstus tinctæ, salis spuma quæ petris cohæret, insolantur inuerse, hoc est parte caua sursum
spectante, & qua abscissa fuerunt deorsum. si verò æstiuâ serenitate ad Lunam sternantur, perfusa salis spu-
ma, aut Maris aqua, maximum candorem referent: nobis colore, figura, & magnitudine, distinguuntur: ali-
quæ enim magis, minusue oblongæ, quædam teretes, aliæ latæ, crassæ, & subtiles, tuberosæ, aut planæ, cauerno-
se omnes diuerso quoque usu, attractum liquorem asseruant, nisi exprimantur: ad irrigandum maxime habi-
les, ob laxitatem, & raritatem, præstat recens, & quæ etiā num seruat maris odorem: de his Aristoteles
5. de histor. animal. cap. 16.

P ila: seu sphaera marina, off. balla, seu palea marina, globulus est rotundus, & velut pilorum bubulorum
involucrum, in litoribus repertum, pelagi collisione aggestum. siquidem apud harundineta quædam, pi-
laceas festucas minutissimæ cuiusdam herbule sæcum implicat, simulque aduoluit, & solutu difficilem
pilam effingit: quæ quidem tametsi à recentioribus in usu posita videatur, vt etiā ex dyrepso, in unguento ad
lumbricos: alias expressa est à Galeno 1. de composi. med. secundum locos, per σφαῖραν θαλάσσιαν, ex Critone.

S epia de qua Dioscorides, lib. 2. cap. 19. ex Arist. 4. de animalibus cap. 1. & 5. de animal. cap. 18. poly-
pis est non absimilis, at hæc ampliori corpore illi pedum multitudine excellunt maritimis piscinis cognitissi-
mæ sunt & ea solertia vt atrum cruorem dum se peti animaduertunt per aquam effundant, atq; ita pisca-
toribus iter veluti præsepiant, at nec suum atramentum, nec torpedini torpor, nec loligini marcor prosunt, quo-
minus hominum astum potestatemque fugiant, os habent album in dorso, exterius durum, leue, interius tenerū,
fungosum leniter rude subtilissimis & minutis lineamentis plenum aurifabris expetitum.

Puluis sternutatorius.

R Ecipe rad. pyrethri, unc. i. castorei, unc. med. ellebori albi & nigri, an. drach. i.
sampsuci m. i. fiat puluis naribus insufflatus.

Alius est puluis sternutatorius, ex dyrepso, ubi varios quoque pulueres tradit,

Puluis

Pulvis aliàs species pro epithemate cordis.

R Ecipe florum cordialium, an. m. med. santalorum omnium ros. rubrarum, an. drach. ii. doronici, ben albi & rubri, succini ossiculi, cordis ceruini, an. scrup. iiii. cort. citrii, seminis oxyalidis, ligni aloes, caryophyllorum, an. drach. i. & med. coralliorum utriusque, antispodii, an. drach. med. fragmentorum, quinque lapidū pretiosorum, an. drach. i. moschi gr. iij. caphura, gr. vi. terantur omnia singulatim, deinde misceantur, addit Præpositus margaritarum, drach. med.

Flores cordiales tres sunt, boraginis, buglossi, melissæ. huius loco violam legit Syluius & inconcinne 3. de simpl. ac comp. præpar.

Pulvis ad epithema hepatis.

R Ecipe rosarum, santali albi, santali rubri, absinthij, schoenanthi, antispodii, spicæ indicæ, an. unc. med. puluerata, misce & reponere, addit Fuch. eboris vsti. s. intybi, singul. unc. med. uariatque in præscripto ad cor.

E Pithema, idest liquida medicamenta ex aromatis potissimum, & stillatijs liquoribus cordis, iecinori, fronti admoda hoc seculo vocari consuevere, quamuis Aegineta ita scriptis mandauerit lib. 7. cap. 18. porro inter malagnata medijs corporis regionibus accommodata epithemata propriè nuncupantur, quæ quidem stomacho, & iecinori admoventur qualiacunque illa fuerint, roborantem ex astringentibus vim postulantia, nunc liquoribus tepesactis sindone, vel laneo panno ex chermes infectis, isilem immersis, ac subinde leniter expressis, admoventur: & si epithemata omnia vocari possint, quæ non vernaculo lentore, sed externis vincta tanjs cohiærescunt.

Epithema commune pro corde.

R Ecipe puluerum pro epithemate cordis, drach. ii. uini aruifii, unc. i. aceti ros. vnc. med. aquæ ros. unc. iiii. boraginis, buglossi, melissæ, an. unc. iiii. misce.

Epithema commune pro hepate.

R Ecipe puluerum pro epithemate hepatis, uel specierum diatrion santalon, drach. ii. aceti ros. unc. i. aquarum intybi satiui utriusq; lactucæ, absinthii, oxalidis, an. unc. ii. misce.

Oxyrhodinum, vel epithema pro fronte.

R Ecipe aquæ ros. unc. quatuor, aceti albi, unc. ii. olei ros. unc. i. misce, & hoc lintheis imbutis fronti admoueatur.

DE ODORAMENTIS.

O Doramenta: hoc est medicamina quæ citra ignis accessionem, naribus, vel illinuntur, vel adhibentur, cerebrum odore suo alterantia, duplicia sunt: sicca videlicet, tenui lintheo, sericoe inserta, vel in orbiculum pomum vocatum coacta, vel liquida, vitrea ampulla obserata, eius ore membrana diligenter obstrueto, à cubus perforata, naribus ideo & obijcienda, & inspergenda, spiritus nutriunt, ac inflaurant, aerem lustrant, purgant, graueolentiâ retundunt, eius virus discutunt, ac fugant, nō minus ac odorati suffitus.

Odoramentum siccum vulgare.

R Ecipe nigellæ aceto maceratæ, seminis pæoniæ, an. drach. i. macis, cubebarum, caryophyllorum, an. scrup. i. contusa, & trita serico excipiantur, ad odorandū.

Carharro, epilepticisq; vile.

Odoramentum commune.

R Ecipe aquæ ros. unc. iiii. uini aruifii, aceti ros. sing. unc. i. pul. santalorum citreorum, drach. i. & med. caryophyll. integri, nu. ii. clausa, vt dictū est in ampulla concussa, obijce naribus. his addi possunt moschus, ambarum, caphura, crocus, opium, & reliqua in vsus proprios.

Familiare

Radius Octauus Suffimenta

Familia ad reparandos languentium spiritus, ad somnum conciliandum, inhibendum, si castoreum, succus rutæ, & id potentia immisceantur.

Pomum vulgare.

R Ecipe styracis, vnc. i. caryophyllorum, drach. ii. lasseris odorati, vnc. med. ambari, drach. med. moschi, gr. xv. cum latice ros. & stacte vniantur.

Pomum ex ladano.

R Ecipe ladani, vnc. i. ligni aloes, styracis, costi, nardi, thuris, galliæ moschata, myrrhæ, an. vnc. med. nucis moschata, nucis cupressi, gummi, iuniperi, an. drac. i. nigellæ, cinnamomi, caryophyll. an. drach. ii. ambari, scrup. i. moschi, gr. iiii. cum aqua ros. & vino aruisio, ac modica cera, formetur pomum.

Catharrum sistit, cerebrumque roborat, naribus sæpe admotum.

Pomum in pestem.

R Ecipe styracis, florum buglossi, ligni aloes, caphuræ, an. scrup. ii. caryophyll. trium santalorum, ben albi, & rubri, myrrhæ, calami aromatici, nucis moschata, nardi, thuris, gummi, iuniperi, an. scrup. i. succini, croci, coralliorum rubrorum, antispodij, an. drach. med. seminis oxalidis, drach. iiii. succi portulacæ, & malorum aurentiorum, an. vnc. iiii. nymphæ, coriandri torrefacti, terræ sigillatæ, an. drach. ii. boli armeni, vnc. med. excipe hæc puluerata syrupo ex corticibus citrij completo q. s. adde ambari, moschi separatim pulueratorum, an. scrup. med. ladani aqua ros. & aceto infusi, vnc. med. terebinthinæ lotæ cum aqua ros. quantum sufficit, ad pomi, siue pilæ figuram inducendam.

Pestilentem auram, & eius luis contagia pellit, cerebrum, corque roborat.

DE SVFFIMENTIS.

Suffimenta, vel suffitus, alijs suffumigia, vel suffumigationes, Græcis *σουλαια*: medicamenta sunt ignitis carbonibus inuolucra, vel in trochiscos coacta, vel puluerata, ad odoris gratiā, ad tetros halitus expurgandos, ad capitis in subiectas partes defluxus, ad infarctus omnes, aurium tinitus, & frigidas quasunque noxas: quæ quidem si ad vterinos affectus parentur, vel quo muliebria ducant, vel quia euagantem vterum stabiliant, diuarcatis cruribus, super infundibulum stragulis circumdatum, euaporatorio intus occluso, & muliere pannis diligenter succincta, ne ad caput efferantur vapores, accipienda sunt. si autem patulo ore, auribusque excipienda sunt, per tubum, fistulamue, capite perpenso efferantur, vel per sedem perforatam.

Suffitus odoratus.

R Ecipe lasseris odorati, drach. ii. galliæ moschata, cinnamomi, caryoph. sing. drach. i. foliorum lauri, ligni aloes. sing. drach. i. tere singula, stacte excipe in pastillos, viuis carbonibus inspergendos.

Suffitus vterinus.

R Ecipe lasseris foetidi, galbani, myrrhæ, castorei, seminis rutæ, sing. drach. i. cinnamomi, vnguis odorata, sing. drach. ii. seminis foeniculi, drach. i. & med. crassifusculum puluerata, prunis asperge.

Ori ad morus, vteri præfocationem, repente depellit, vuluæ adhibitus, menses prouocat, & eorum dolores paulo post sedat.

Varia suffimenta, vide si libet ex Nicolao Myrepsō.

DE PESSIS.

Pessus, Barbaris pessarium, & ineptius nascale, pro vterino clysteri Græcis *κατὰ τὴν χύτρα* vocato, usurpanti quibusdam immerito consuevit. siquidem ex Paulo, lib. 7. cap. 24. ipsorum tres generale sunt differentia: vel emollientium, vel astringentium, vel aperientium. fiunt autem ad crassitudinem instar strigmenti, & paulo spissiore, deinde lana linamento tortili similis duplicata, in medicamentum tineta, ori vuluæ condenda sic est, vt filum praelongum habeat alligatum, quo facile possint extrahi, quando visum fuerit: nunc lintheo,

theo, sericoſe tenuiſſimo obducta, ad digiti formam conſuta, genitalibus mulierum partibus induntur, quomodo alias lana concerpta, qua medicamenta continebantur ex Paulo, lib. 3. cap. 60. vel eadem balani forma iniiciuntur, vt infra, ſomni potiſſimum tempore, ad ſex, vel ſeptem horas relicta.

Pessus uterinus vulgaris.

Recipe pulueris pilularum foetidarum, drach. vi. ſucci mercurialis quantum ſufficit, fiat peſſus, & lintheolo illigatus, vtero inferatur.

Menses validiſſime prouocat, vaſa in vterum deſinentia aperit.

Pessus varios relaxantes, emollientes, conceptionem adiuuantes, vide ex Myreſſo.

Metrenchita vulgaris.

Recipe ſucci, vel decocti arthemifiae unc. iii. olei liliorum, olei ſeminis lini puri, ac laurini, ſing. vnc. i. myrrhae, drach. i. & med. ſagapeni, caſtorei, an. ſcrup. i. commixtis omnibus fiat.

Vterinos dolores, durities, obſtrutiones, & diuturnos eius affectus perſanat.

DE FOMENTIS.

Fomenta, hoc eſt, vel decocta partibus applicita, illa ſuo calore fouentia, & ſtatus diſſipantia, vel per halitus digerentia, humectantia, lenientia, atque alia ex vi coctorum preſtantia, in veſica excipi, vel ſpongia, lincoſe filo, aut lanneo panno craſſiore imbuto, & expreſſo, adhibentur, & liquida vocari poſſunt. Sunt n. & ſicca fomenta, ex Hippocrate 2. de vict. ratione in acutis, nihilum ſere à ſacculis euariantia.

Fomentum commune.

Recipe ſorum chamæmeli, meliloti, anethi, altheae, an. m. ii. ſeminis lini, foenugraeci, aniſi, foeniculi, an. vnc. med. bulliât in ſ. aqua ad tertias: addunt alij alia, ad libitum.

Melilotus: ſive ſertula campana, alijs regia corona, ex Dioſc. lib. 3. cap. 39. laudatiſſima in Attica, & Cyzico, & Chalcedone nata, cuius color vicinus eſt croco, boni odoris: naſcitur et in Campania circa Nola, colore in luteum languente, odore infirmo. Nos tria meliloti ſtagia prodimus, primum ab radice frutiſſimum, cubitalem, ſtagellis exilibus, & coma trifolij minuta, ac lente ſimbriata, ſtoſculo melino, odoris eiufdem, cuius & herba, nempe ſuauiſ, tereti, ac per ramos diſſuſo ſemine. Alterum aſpectu cano, croci odore, ac flore, pinguiſſimum, ac breuiſſimum folijs, vt etiam ex Plinio, lib. 21. cap. 9. Tertium ſimile ſænu-græco, folio raro, ſemine in lunata ſiliqua, flauo, rotundo, infra ſynapiſ amplitudinem, flore luteo, odorato, ad Iſaachi lectionem ex Serapione alludens: quem tamen ſi lapſum prædicet Valeriola, lib. 3. enarrat. 5. quod duo meliloti genera ex Dioſc. contra veri ſidem ſtatuerit: vel eodem errore carpendus eſt Auicenna, vel Barba: interpretationes inquinatores accerſendi, & in codices, potiſſimum in authores retorquendum: quum præſertim Serapionem, hunc in modum diſſet. Dioſcor. eſt ex meliloto habens colorem croci, & eſt ex eo quod aſſimilatur ſænu-græco: ita fortasſis mente propria intelligens, vel eſſe ex eo meliloto, ſpeciem ſænu-græco aſſimilem, Iſaacho aſcriptam, ſive illud Dioſcoridis ſænu-græco æmulum eſſe: neque enim inficiatur Valeriola, meliloti plantam trifolio ſimilem, proinde cognationem quadam iungi, nec ideo duplicem ex Dioſcoride tradiſſe: vel quia in vetuſtioribus Pedacij exemplaribus, ea legeretur particula hodie abolita. nam & Auicenna colorem ſimilem ſænu-græco, Dioſcoridis teſtimonio obtulit, quum prius in album, & citrinum, citra eius memoriam ſecuiſſet. præterea tam reconditum animi pabulum non videtur, vt Ariſtophanis lucernam exigat, tã prodigioſis, tã deprauatis Maurorum ſcriptis, vt neque Cælum, neque Terram attingere ſæpe videantur. Eſt tamen, quam omnes trahamur (vt Ariſtotelicis verbis vtar) 1. Metaph. ad ſcientiæ cupiditatem, dum multa altius rimor, magnus ille officinarum expiator Matthiolus, Italicè loquens, magna oblectatione legentium animos paſcens, ac delectans, quippe quod ex Græcis, quum nondum eliciſſet, ſtipites, caules ne, an radices, aut meliloti ſemina, ad vſus medicos reciperentur, Serapione ſemina eligente, Latinos magna expectatione illuſit, bæotica enigmata ſedulo diſſoluit, intacta præterit, ne forte aliud cornix, aliud noctua loqueretur. qui enim inuoluta extricare, obſcura patefacere, ſuſta illuſtrare, incognita prodere creditur, quo fruſtu acceſſerit, qua inſtructione, qua amplificatione, à cogitatione deſlexerit, animum obduerit, ac detraxerit, cur tam facili rei ignoratione obſurdeſcat, vix vlla inductione fidem mihi adhibuerim, vix apud me reputem, niſi cum Platone in Atlantico, debitam ignorantie pœnam ſcientia, aut verius ſilentio perſoluere velit. ſi enim prædictas meliloti ſpecies ex Roma, Gargano, & Campania allatas, Ticini interdum vidiffet, ac olfeciffet, ſecundam præcipue, legitimam melilotum proculdubio referentem, flores ſaltem vſui eſſe apud Græcos, conieciffet

Matthioli
oſcitantia.

ciffet

Mathiolo
nō subscri-
bitur.

Alcæa.
Herba Si-
meonis.

cisset, quum sicci validius, magisq; quā planta fragrent, uti ex Theophrasto 7. de caus. plant. cap. 22. Cate-
ru qui nobis infrequens sit melilotus, & si in insule Vgadæ, Illyriæ, vineis Diteline, uoce obuia sit, nec aliud tri-
folij genus ibi oriatur. eius inopia trifolium odoratum, plebi tribulo, circa Serni decursus copiosissimum ac-
cipi poterit, & si sylvestris lotas succedaneum sit ex Gale. attributo. Quandoquidem seplensis visitatissima,
ad herbariorum quorūdam genistelam potius accedit, flore quidem luteo, in vnguitulas volatiliū similes ter-
minante, vix trifolij odore, non hortensis, nec lotus urbana, ut eo inclinat Matthiolus, non sylvestris, ut statuit
Fuch. 1. de composi. med. in Patauino viridario visitur.

Althea: Latinis ibiscus, vulgo maluanisco, aut bonauisco, siue bisimalua, ex Dioscor. lib. 3. cap. 139.
in sylvestrium maluarum genere est, cui folia ut cyclamino rotunda, ex Theophrasto 9. de histor.
plant. cap. 19. constat ibiscum folio maluæ, maiori tamen, pilosioreque, caule molli, flore melino, fru-
ctu maluæ, radice nervosa, albaque, gustu maluæ, caulibus proxima, vulgarissima est, in hortis ubiq; locis hu-
meis, pinguibusque gaudens, flore tamen inter ruborem, & purpuram splendente, vel candido, rosæ simili,
Iulio, & Augusto potissimum, eius loco quidam Alcæa utuntur, sylvestrium maluarum generi assignata, vni
caulis ferè, non maluæ modo fruticosa, & sarmentosa, quibusdam herba Simeonis. de qua capite altheam sub-
sequenti Dioscorides, quum althea mucago simpliciter scribitur, ex radice intelligenda: & si folia, ac semina
in usu etiam medico habeantur, ut flores, in Diacodione Actuarij.

DE SACCVLIS.

Sacculi: olim arida fomenta, ex floribus, plantis, radicibus, alijsque rudiusculum pulueratis, quadrati
frequentius, vel ad membrorum patientium formam si, urantur: ex serico videlicet cordi, & capiti ad-
mouendi: alij verò ex panno lineo, consunturque acu transuersim missa, ne scilicet ea ex quibus constāt
in vnam omnia partem labantur, ac declinent. Solent verò ante admotionem, testa calente superponi, vino, aut
aceto irrigata, ac subinde cōtracto calore partibus adhiberi. ad vnc. i. vel vnc. i. & med. pro qualibet sacculc.

Sacculus cordialis.

Recipe florum boraginis, & melissæ, an. unc. med. florum buglossi, santalorum
omnium, ben albi, & rubri, boliarmeni, officuli cordis ceruini, an. drach. i. ros.
rubrarum, drach. ii. florum chamæmeli, florum rosmarini, an. drach. i. & med. coral-
liorum rubr. seminis oxalidis, cort. citrij, an. drach. med. ligni aloes, antispo dij,
an. scrup. ii. croci, serici crudi, an. gr. x. caphuræ, scrup. med. misce.

Sacculus frigidus pro corde.

Recipe rosarum, flori buglossi, boraginis, an. drach. ii. & med. cort. citrij folio-
rum myrti, coralliorum amborum, coriandri ꝑp. santalorum omnium, ann.
drach. i. & med. caphuræ, scrup. ii. misce.

Sacculus calidus pro corde, alijs temperatus.

Recipe santalorum alborum, ros. coralliorū amborum, antispodij, caphuræ,
foliorum myrti, florum boraginis, ann. drach. i. ben albi, & rubri, cort. citrij,
nucis moschatæ, serici torrefacti, spicæ, officuli cordis ceruini, grani tinctorij, fo-
liorum lauri, caryophyllorum, ligni aloes, rosmarini, cubearum, melissæ, an. scrup.
i. moschi, gr. iiiij. ambari, croci, an. gr. iii. conterantur.

Sacculus capitalis.

Recipe florum chamæmeli, stœchados, sampfuci, an. m. med. macis, mastiches,
cubearum, nucis moschatæ, cort. citrij, ros. an. drach. i. coralliorum rubr.
scrup. i. salis vsti, scrup. iiiij. contunde.

Sal: ex Diosc. lib. 5. cap. 75. fossilis efficacior est, communiter si est candidus, calculis vacans, & perspi-
cuis, densus, & equali compage: in marino sale eligendus est candidus, equalis, densus, probatissimus in Cy-
pro: sit & salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia, & Aphrica, sed inter dicta salis genera lacustris præ-
fertur, sed multo validissimus est Phrygius, nomine Tapeus, aut Tritæus, & Gantæus: de his Gal. 11. simpl.
Georgius Agricola 3. fossilium Albertus lib. 5. cap. 2. nos marino utimur & rubicundiore ex salinis expe-
rientia ipsa longe candido præstantiore. Germani, & Pannoni, fossili potius. Vritur fictili diligenter opertus,
ne exiliat, conditusq; prunis, usq; dum efferuescat: aliqui fictile subactō polline oblinūt, & carbonibus subij-
ciunt, usq; dum eius crusta exuratur. solet & sal communis hoc modo vri, aqua semel abluitur, & siccatus in
ollam

ollam coopertam mittitur, subdito igne, moueturq; donec id nō exiliat: in medio, coctur. e emplastris iniicitur. Caterum si salis, vel tantulum habet Senensis cucurbita, quid salis florem fortasse morello di sale, pictorum existimat, inodorum, & nullis omnino respondentem lineamentis, salis paradi rationem, vide ab Agricola 12. de re metallica, cen artificiosum multiplex lib. 7. & 11. Fuch. 1. de comp. med. cap. 17. florem salis ambiguam vocem ostendit, quod leuissimam, & candidissimam salis in salinis colecti partem significet, secus ex Diosco. propterea hanc maris florem, plurimocū euitans appellat, & balnearum semen, ex lotionē albescentē & penē omnis acrimoniæ expers, cap. 20. eiusdem libri perperam sperma ceti ad ambarum trāsferri inquit, quum hoc non sit nisi succinū quodd. cetæ deuorauit. Quare sperma ceti, siue balenarum semen pingue, virosian, croccum, non aqua, sed oleo diluendum sit halosachnē. Dioscoridis quod autem Fuch. in calce florem maris inepte recentioribus, sperma ceti dici concludit quid non implicuerit recognoscite.

Matth'oli
vana dubi
tatio.

Sacculus carminatiuus pro stomacho.

R Ecipe seminis apii, anisi, seseleos, sceniculi, olusatris, rutæ, an. m. med. origani, calaminthes, an. m. i. & med. hyssopi, pulegii, stœchados, rutæ siccæ, chamædryos, chamæpithyos, an. m. i. absinthii, m. ii. calami aromatici, cinnamomi, caryophyll. an. drach. ii. macis, drach. iii. terantur.

Flatus ventriculi, aliarumque partium valenter dissipat.

Sacculus calidus pro stomacho.

R Ecipe pulueris menthæ, absinthii, labruscæ, calaminthes, pulegii, an. drach. ii. caryoph. scrup. iiii. nucis moschatæ, mastiches, macis, ros. rubrarum, coriandrorū præparatorum, an. scrup. ii. galangæ, drach. med. galliæ moschatæ, drach. i. misce.

Stomachum calefacit, nauſeam, vomitumque à frigida causa reprimat.

Sacculus ad fluxum ventris.

R Ecipe origani, rhois, myrrillorū, coriandri, chamæmeli, an. m. i. & med. balauſtiarū, cort. granatorum, hypocisthidos, seminis ros. an. m. i. radicum verbaſci, dipſaci, cort. & rad. mori, an. m. ii. incide, & tere: vsu ita exigente, coque vino nigro austero, impone sacculo, cui superfedeat.

Intestina roborat, flatus dissipat, ideo tormina sedat, & alui fluorem.

V Erbaſcū: vulgo rapsus barbatus, ex Diosc. lib. 4. cap. 89. differentias summas habet duas. hoc nigrū, illud albū, in quo mas, & femina intelligitur, cognitiſſimum est in suburbijis vbiq; & circa parietes, floribus luteis, auri emulis. reliqua autem tam syluestria, quā domestica, quia curæ nō sunt, ideo quoq; paucis cognita: eiusdem sanē facultatis sunt verbaſcula duo, alijs phlomidis, Ruellio braccæcuculi, herbarijs primulæ veris, vel arthriticæ, vrsutæ, terræ inherentes, humilesue, folijs orbiculatis, rugosis, e quorum sinu subtilis exit cauliculus, dodrantem altus, incanus, floribus luteis, in altero odoratis, summis labris incis, ternis, quaternisue, aut pluribus, in summo vertice, in altero odore destitutis, in album pallescentibus.

Phlomi-
des.
Primulæ
veris.

D ipſacus: alijs galedragon, siue labrum veneris, de quo Dioscorides, lib. 3. cap. 11. non est virga pastoris, Arabum, vel potius eorum interpretum pro polygonio accepta, & si nescio qui seplasiarū, à se se perperam huiusmodi cognomentum auspicati sint, vel cum Pandetario milles hallucinati, siquidem & polygonium, & dipſacum, quā magno errore implicuit: hinc herbarij quidam, maiorem, & minorem virgam pastoris ostendere solent. vulgo itaque carzone appellatur, aculeatarum generis, notissimum, atque vberissimum: diuiditur in satium, album vocatum, quo potissimum fullonia ars pannos, & pilea expolit, floccisq; detractis concinnat: & syluestre secus fontes, aquarum scatebras, aquosos limites, & fossas, passim pronemēs, primo nulla re dissimile, quā quod echino est ad vsus ineptiore, & qua est concauo alarum sinu, idcirco rorem, & imbrem facillè afferuat, etiam ardente solis æstu, vnde siticulosi nomen traxit. Ceterum quum varius nominatim agatur conflictus, inter Fuchsum, ac Monachos, qui in Mesuem scholia edidit, quum crimina traſſentur iudicio dissoluta, nō est quod alterius defensionē suscipiamus, quod nobis in vtroq; scribentibus metuendum, aut omnino dubitandum sit. Quandoquidem cucullati pro virga pastoris, polygonum vbiq; accipiedum censent, quod assa alrhai, siue bassi alrabagi Mauritanis, virgam pastoris, & polygonum significet. Fuchsius, Serapionis, ac Auicennæ interpretes hallucinatos contendit, quoniam Nicolaus virgam pastoris acantho similem tradit, idem sanē quod dipſacum, quod ab officinis virgæ pastoris loco indendum sit, nec in prædictorum sententiā eundum. Nos ita sentimus: pro virga pastoris in Arabicorum libris polygonum statuedum, in Nicolao dipſacum imponendum, nec temere, vt hi censent vbiq; vel hoc, vel illud accipiedum.

Monacho
rū, Fuch-
siq; error

Finis Radij Octau.

APOLLI-